

Michał Świętoniowski

Wspólność krwi w małżeństwach z rodu szwedzkich Wazów do końca XVI w.

Meritum 4, 37-73

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

WSPÓLNOŚĆ KRWI W MAŁŻEŃSTWACH Z RODU SZWEDZKICH WAZÓW DO KOŃCA XVI W.

Wazowie (Vasaätten) byli szwedzką dynastią, panującą w Królestwie Szwecji w latach 1523–1654, w Rzeczypospolitej Obojga Narodów w latach 1587–1668 oraz na Śląsku w Księstwie Opolsko-Raciborskim w latach 1645–1666 i w Księstwie Nysko-Otmuchowskim w latach 1625–1655. Nazwa dynastii pochodzi prawdopodobnie od majątku ziemskiego Vasa¹ w parafii Skepptuna pod Uppsalą lub od godła vase (snopek siana) znajdującego się w herbie rodu². Przyjmuje się, że dynastia ta została założona przez Gustawa I Erikssona Wazę, szwedzkiego króla (1523–1560) a zarazem ojca następnych królów Szwecji z tej dynastii: Eryka XIV (1560–1568), Jana III (1569–1592) i Karola IX (1604–1611). Jednak już o wiele wcześniej istniał możny ród Wazów, zamieszkujący Upplandię, będącą częścią kraju Svealand i leżącą we wschodniej Szwecji, którego przedstawiciele pełnili wysokie funkcje państwowe w XIV i XV w.

Na archipelagu Roslagen, grupie wysp położonych u środkowych wybrzeży Szwecji, oddzielających Zatokę Botnicką od Bałtyku i ciągnących się od fińskiego miasta Turku, poprzez Alandy, do wybrzeży Szwecji, już w 1300 r. notuje się trzy linie rodowe Wazów o różnych herbach. Jest prawdopodobne, że między tymi liniami Wazów – należących do dolnej warstwy frälset³

¹ Wieś o tej nazwie istniała już ok. roku 1400. – *Historiskt-geografiskt och statistiskt lexikon öfver Sverige*, t. VII, Stockholm 1866, s. 252; E. Hellquist, *Svensk Etymologisk ordbok*, Lund 1922, s. 1100.

² W średniowieczu ludzie należący do poszczególnych klanów nie posługiwali się nazwiskami, tylko nazwami patronimicznymi czyli przydomkami, tworzonymi od imienia, nazwiska lub urzędu ojca. Dopiero za czasów Gustawa I Wazy ostatecznie ustaliła się forma nazwiska „vasen”, a w genealogicznych dokumentach pojawiła się w II połowie XVI w. Także wizerunek herbu rodowego kształtował się stopniowo, aby uzyskać ostatecznie wygląd snopa słomy albo siana. O pochodzeniu nazwy dynastii Wazów i kształtowaniu się jej herbu pisali m.in.: H. Gillिंगstam, *Ätterna Oxenstierna och Vasa under medeltiden. Släkthistoriska studier*, Stockholm 1952, s. 123 i n.; E. Hellquist, op. cit., s. 1100.

³ Szerzej o tym zagadnieniu pisze: J. Rosén, *Det världsliga frälset*, w: *Den svenska historien*, t. I: *Forntid, vikingatid och tidig medeltid till 1319*, red. S. Carlsson, J. Rosén, Sztokholm

(uprzywilejowanych wolnych ludzi posiadających gospodarstwa) – zachodziły związki, mimo to dwie linie wyginęły jeszcze w średniowieczu. Trzecia z nich zaś awansowała z prowincjonalnego rodu szlacheckiego o niemiecko-bałtyckich korzeniach do potężnej dynastii, jednej z najwybitniejszych szwedzkich rodzin arystokratycznych, mającej przez kilka stuleci wielkie wpływy w sprawowaniu rządów w Szwecji.

Na rozwój znaczenia rodu Wazów, uzyskanie przez nich wielkich wpływów i majątków, miały wpływ przede wszystkim sojusze polityczne i rodowe mariaże. Na wybór odpowiedniego kandydata na męża lub kandydatki na żonę, który mógł zostać spadkobiercą części ich rodzinnych posiadłości, miało wpływ wiele czynników, m.in. arystokratyczne pochodzenie, znaczenie i majątność rodu, z którego się wywodził oraz zmieniające się układy sojuszy między klanami szwedzkiej szlachty. Odpowiednio kojarzone małżeństwa, tworzące w szerszej perspektywie związki rodzinno-towarzyskie o znaczeniu społeczno-gospodarczym i wydzwięku politycznym, odgrywały rolę integrującą we współpracy wewnątrz regionalnej i krajowej. Oparte na długiej średniowiecznej tradycji i prawie stanowionym, tworzyły dosyć spójną sieć zarządzania państwem pośród wszystkich klas posiadających. Dzięki koliczynom rodowym – z mocno zakorzenionym obowiązkiem wobec własnego rodu w skandynawskiej mentalności – możliwe było skuteczne wzajemnie wspieranie się i poplecznictwo w wymianie dóbr ziemskich i awansach na urzędy państwowe⁴. W okresie późnego średniowiecza oraz epoki nowożytnej następowało zacieśnianie się więzów rodowych w wyższych warstwach społecznych, gdzie nierzadko przedstawiciele elit możnowładczych łączyło dalekie pokrewieństwo lub co najmniej powinowactwo.

Ród Wazów jest dobrym przykładem na rozwijanie się powiązań rodzinnych, wzajemnie uzależniających się nie tylko układami polityczno-ekonomicznymi, ale również poprzez przyjaźń i wspólność krwi. Pokrewieństwo bowiem stanowiło narzędzie formowania odrębnych, stabilnych grup, które trwały dłużej niż życie ludzi w jednym pokoleniu. Te grupy krewniacze stano-

1966, s. 280–285. Zob. też J. Samuelson, *Aristokrat eller förädlad bonde? Det svenska frälsets ekonomi, politik och sociala förbindelser under tiden 1523–1611*, Lund 1993; T. Småberg, *Det stängda frälset: makt och eliter i det medeltida lokalsamhället: Marks och Kinds härader i Västergötland ca 1390–1520*, Göteborg 2004.

⁴ O związkach polityczno-dynastycznych o charakterze narodowym i rozmaitych trendach integracyjnych w Skandynawii na przestrzeni wieków pisze B. Piotrowski, *Tradycje jedności Skandynawii. Od mitu wikińskiego do idei nordyckiej*, Poznań 2006. Na temat „społeczeństwa rodowego” w Szwecji wspomina także: L. O. Larsson, *Gustaw Waza, Ojciec państwa szwedzkiego czy tyran*, Warszawa 2009, s. 22–26.

wiły zarazem frakcje polityczne, które realizowały swoje cele w dużej mierze w oparciu o związki rodowe. Dlatego też Wazowie, chcąc odnieść sukces we własnej polityce rodowej, musieli porozumiewać się z innymi klanami i utrzymywać sojusze wielopokoleniowymi mariażami. Aranżowanie małżeństw nie było łatwym zadaniem i nie musiało oznaczać początku solidarności krewniczej między rodami, a zaufanie do spowinowaconych członków innego rodu bywało zmienne. Niemniej w dużej mierze dzięki politycznym mariażom pozycja społeczna Wazów w każdym następnym pokoleniu wzrastała, wykazując fluktuację od klasy średniej szlachty (rycerstwa) w pierwszych pokoleniach do rodu o statusie możnowładczym, a następnie dynastii królewskiej.

Niniejsza praca ukazuje jedynie mały fragment lineażu⁵, wyróżniających przykłady małżeństw krewniczych w rodzie Wazów do końca XVI w. Oparte są one na różnych źródłach, zwłaszcza tych archiwalnych, które zostały opracowane przez skandynawskich historyków w herbarzach, słownikach biograficznych i innych wydawnictwach (nie zawsze w pełni krytycznych). Istniały przypadki wątpliwe i niepewne co do danych genealogicznych (dat urodzenia, ślubu, śmierci, a także ilości potomstwa czy faktycznego pochodzenia), ze względu na to niektóre opisy są niepełne lub nieprecyzyjne (np. daty w formie zakresu oznaczające, że wydarzenie miało miejsce między latami lub też relatywnie do jakiejś daty). Przedstawiono w tekście ośmiu przed-

⁵ W oparciu o szwedzkie herbarze i opracowania genealogiczne oraz własne studia podaję następujące zestawienie: dynastia obu linii Wazów, szwedzkiej i polskiej (wliczając nieślubne potomstwo po mieczu) liczyła ogółem stu siedemnastu przedstawicieli, w tym pięćdziesięciu siedmiu mężczyzn i sześćdziesiąt cztery kobiety o rodowym nazwisku „Vasa”. Liczba zstępnych w kolejnych pokoleniach, biorąc za I-sze pokolenie potomstwo Nilsa Kettilsona Wazy, wyglądała następująco: I-sze pokolenie – 1 potomek męski i dwie potomkinie żeńskie; II-gie pokolenie – trzech potomków męskich i dwie potomkinie żeńskie; III-cie pokolenie – sześciu potomków męskich (z czego jeden nie dożył wieku sprawnego) i sześć potomkiń żeńskich (z czego trzy nie dożyły wieku sprawnego); IV-te pokolenie – siedmiu potomków męskich (z czego czterech nie dożyło wieku sprawnego) i osiem potomkiń żeńskich (z czego dwie nie dożyły wieku sprawnego); V-te pokolenie – sześciu potomków męskich (z czego dwóch nie dożyło wieku sprawnego) i pięć potomkiń żeńskich; VI-te pokolenie – dwunastu potomków męskich (z czego pięciu nie dożyło wieku sprawnego) i osiemnaście potomkiń żeńskich (z czego siedem nie dożyło wieku sprawnego); VII-me pokolenie – dziewięciu potomków męskich (z czego trzech nie dożyło wieku sprawnego) i osiem potomkiń żeńskich (z czego sześć nie dożyło wieku sprawnego); VIII-me pokolenie – pięciu potomków męskich (z czego trzech nie dożyło wieku sprawnego) i pięć potomkiń żeńskich (z czego cztery nie dożyły wieku sprawnego); IX-te pokolenie – siedmiu potomków męskich (z czego dwóch nie dożyło wieku sprawnego) i dziewięć potomkiń żeńskich (z czego pięć nie dożyło wieku sprawnego), X-te pokolenie – 1 potomkini żeńska (nie dożyła wieku sprawnego).

stawicieli rodu Wazów (przodków), od których w sumie siedemnaście małżeństw – opisanych z uwzględnieniem stopnia pokrewieństwa – wyprowadza swoje pochodzenie poprzez znane ogniwa i filiacje, przedstawione w formie tablic częściowych (linii krwi). W pracy zachowano kolejność chronologiczną prezentowanych przodków małżeństw krewniaczych, przetłumaczono także większość występujących tu imion na język polski⁶.

Patriarchą rodu Wazów był Nils Kettilsson Waza⁷. Urodził się ok. 1332 r. w Björnö⁸, wsi położonej w parafii Frötuna w krainie Uppland, jako syn Kettila Wazy (ur. ok. 1307 r.). Drogę do społecznego awansu utorowało mu małżeństwo ok. r. 1351 z Krystyną Jonsdotter z Rickeby⁹. Od 1355 r. był szeryfem na Zamku Trzy Korony w Sztokholmie. Należał do sędziowskiej rady starszych, wyrokującej w imieniu króla. Był także członkiem Rady Królewskiej (*Riksrådet*)¹⁰. Od r. 1367 pełnił też funkcję sędziego ziemskiego w Frötuna i Roslagen. Zmarł 24 października 1378 r. w Sztokholmie.

Nils Kettilsson Waza był wspólnym przodkiem Nilsa Bossona Grip¹¹

⁶ Te imiona, które nie mają odpowiednika w naszym języku pozostały w oryginalnym brzmieniu.

⁷ J. P. F. Königsfeldt, *Genealogisk-historiske tabeller over de nordiske rigers kongeslægter*, Kopenhaga 1856, tab. 14, s. 170–171, 176; *Nordisk familjebok. Konversationslexikon och realencyklopedi*, red. T. Westrin, t. XXXI, Stockholm 1921, s. 763; H. Gillिंगstam, op. cit., s. 158 i n.; idem, *Äldre svenska frälsesläkter: ättartavlor*, t. II, Stockholm 1965, s. 103 i n.; L. O. Larsson, *Gustaw Waza*, s. 28–30.

⁸ Zob. szerzej: *Historiskt-geografiskt och statistiskt lexikon öfver Sverige*, t. I, Stockholm 1859, s. 214–216; *Nordisk familjebok*, red. B. Meijer, t. III, Stockholm 1905, s. 603–604.

⁹ Krystyna Jonsdotter z Rickeby (ur. ok. 1336, zm. po 24 X 1378), należała do wyższej klasy społecznej w Szwecji zwanej frälset (szlachty zwolnionej od podatków, której przysługiwały diety), córka rycerza Jana Nilssona z Rickeby (zm. 1351) oraz K. Kettilsdotter Puke. Krystyna i Nils mieli troje poświadczonych dzieci, jednak różnica lat między ich narodzinami (ok. 8 lat między Ramborgą a Ingeborgą, kolejne 5 lat między Ingeborgą a Kristiernem) pozwala domniemywać, że mogli mieć więcej potomków, którzy najprawdopodobniej nie dożyli wieku sprawnego. – J. P. F. Königsfeldt, op. cit., tab. 14, s. 170–171; *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. XXXI, Stockholm 1921, s. 763; H. Gillिंगstam, *Äterna Oxenstierna och Vasa*, Haeggström 1952, s. 145 i n.

¹⁰ Pierwsze źródłowe wzmianki o radcach króla pochodzą z dwudziestych lat XIII w., pół wieku później ukształtowała się już w pełni Rada Królewska. Liczyła zwykle kilkanaście osób, jej członkami byli najwyżsi dostojnicy królestwa: kanclerz, drots i marszałek oraz inne osoby wyznaczone przez szwedzkiego monarchę i przynależące do największych rodów Szwecji. – A. Kersten, *Historia Szwecji*, Wrocław 1973, s. 71.

¹¹ Nils Bosson Grip (ur. ok. 1460, zm. 14 II 1522), pan Vinäs, rycerz, sędzia w Östergötland, komendant zamku Borgholm od ok. 1501, członek Rady Królewskiej. Nils był teściem Brygidy Joachimsdotter Brahe. – G. Anrep, *Svenska adelns ättartaflor*, t. IV, Stockholm 1864, s. 419, tab. 7; *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. X, Stockholm 1909, s. 321.

i Anny Arvidsdotter Trolle¹², którzy zawarli ślub 17 lipca 1491 r. w Fällnäs¹³. Zachodził tu X stopień pokrewieństwa między dalszym kuzynostwem, praprawnikiem i praprapraprawnuczką tej samej osoby w odpowiednio: czwartym i szóstym pokoleniu wstecz. Pradziad Nilsa ze strony matki i prapraprababka Anny ze strony matki byli rodzeństwem. Nils i Anna przeżyli razem 31 lat, a z ich związku urodziło się siedmioro dzieci¹⁴.

Pierworodną córką Nilsa Kettilssona Wazy była Ramborga. Urodziła się ok. 1352 r. w Björnö. 3 października 1376 r. poślubiła Torda Röríkssona Bonde¹⁵, miała z nim siedmioro dzieci¹⁶. Zapoczątkowała mariaż rodu Wazów z ro-

¹² Anna Arvidsdotter Trolle (ur. 4 II 1476, zm. 1 XI 1532), córka Arvida Birgerssona Trolle (ur. ok. 1435, zm. 20 II 1505) i Beaty Ivarsdotter Thott (ur. ok. 1440, zm. 5 XII 1487), wnuczka Ivara Axelssona Tott i Małgorzaty Poulsdotter Laxmand. Anna była teściową Brygidy Joachimsdotter Brahe – G. Anrep, op. cit., t. IV, Stockholm 1864, s. 419, tab. 7; *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. XXIX, Stockholm 1919, s. 821–822; G. Elgenstierna, *Den introducerade svenska adelns ättartavlor med tillägg och rättelser*, t. VIII, Stockholm 1934, tab. 9, s. 372.

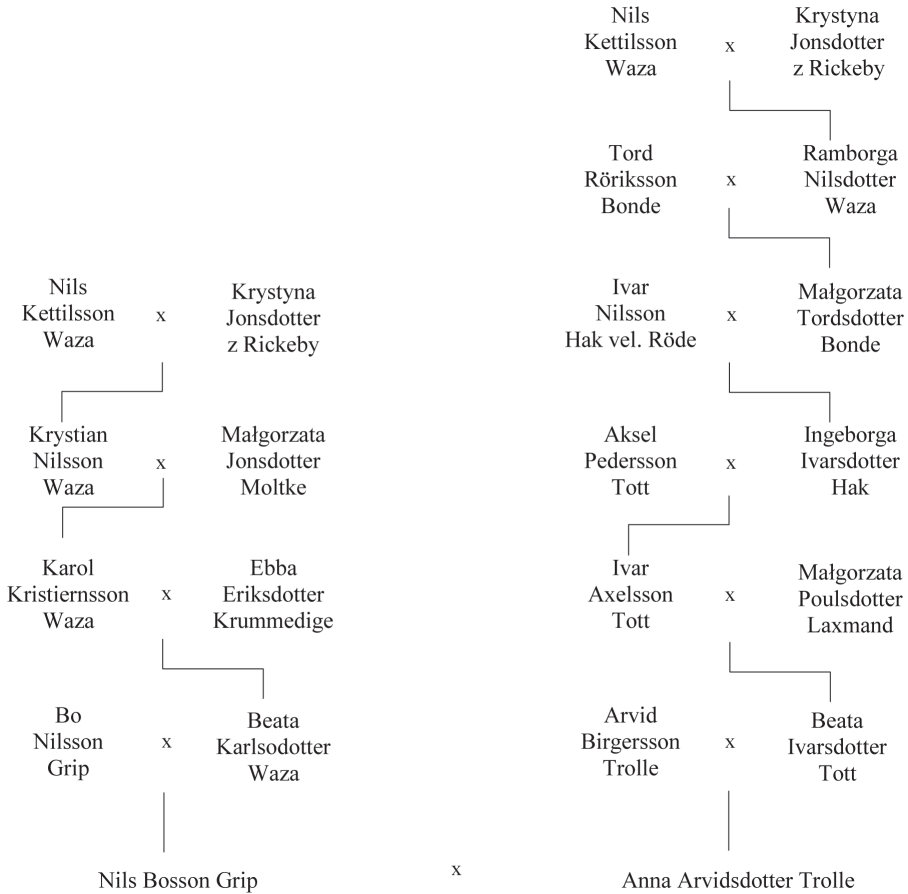
¹³ Był to pałac szlachecki w parafii Sorunda, gminie Nynäshamn, w regionie Sztokholm. Należał podówczas do rodziny panny młodej. – *Historiskt-geografiskt och statistiskt*, t. II, Stockholm 1860, s. 403; *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. IX, Stockholm 1908, s. 190.

¹⁴ Były to w kolejności urodzeń: Krystyna, Birger, Beata, Marina, Piotr, Brygida oraz Ingeborga. Dane genealogiczne oraz krótką charakterystykę potomków Nilsa Bossona Grip i Anny Arvidsdotter Trolle podają: G. Anrep, op. cit., t. I, Stockholm 1858, s. 286, tab. 13; ibidem, t. II, Stockholm 1861, s. 138, tab. 4 oraz s. 139, tab. 7; ibidem, t. III, Stockholm 1862, s. 16, tab. 53; ibidem, t. IV, Stockholm 1864, s. 195, tab. 5; H. Hofberg, *Svenskt biografiskt handlexikon*, t. I, Stockholm 1906, s. 338, 403–404; *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. X, Stockholm 1909, s. 321.

¹⁵ Tord Röríksson Bonde (ur. 1350, zm. 21 III 1417), pan Penningby, Smedby i Österåkers, komornik w Raseborg (Finlandia) wyznaczony przez kasztelana Bo Jonssona od 1378 r., członek Rady Królewskiej od 27 X 1389 r., sędzia w Västmanland od 1394 r., komendant na zamku Raseborg w latach 1395–1396, pasowany na rycerza w Moraäng 22 VII 1396 r., komendant na zamku Turku (Åbo) od 1400 r. 12 VIII 1403 r. otrzymał zamek Wybörg (fin. Viipuri, obecnie Выборг w obwodzie kaliningradzkim) i okoliczne ziemie w Przesmyku Karelskim, który zachował aż do śmierci. Od 1404 r. przez wiele lat dowodził walką z piratami morskimi, utrudniającymi handel w Zatoce Fińskiej. Pełnił też funkcję urzędnika ds. inkwizycji w Upplandii w 1409 r. i popierał królową Małgorzatę I. Syn Roryka Tordsson Bonde (ur. przed 1310, zm. 1364), rycerza od 1345 r. oraz członka Rady Królewskiej i Marty Gisladotter Sparre z Aspnäs (ur. 1319, zm. po 1381). Tord był dziadkiem Karola VIII Knutssona Bonde, króla Szwecji (zob. przyp. następny). – J. P. F. Königsfeldt, op. cit., tab. 14, s. 170–171, 176; G. Anrep, op. cit., t. I, Stockholm 1858, s. 260, tab. 11; *Nordisk familjebok*, red. B. Meijer, t. III, Stockholm 1905, s. 1094; ibidem, red. T. Westrin, t. XXXI, Stockholm 1921, s. 763.

¹⁶ Były to w kolejności urodzeń: Brygida, Kanut, Karol, Małgorzata, Piotr, Filip oraz Roryk, z których Kanut i Karol pozostawili potomstwo po mieczu. – J. P. F. Königsfeldt, op. cit., tab. 14, s. 171, 176–177; G. Anrep, op. cit., t. I, Stockholm 1858, s. 260–261, tab. 11, 12 i 14; ibidem, t. IV, Stockholm 1864, s. 62, tab. 37; *Nordisk familjebok*, red. B. Meijer, t. III, Stockholm 1905, s. 1094–1095; H. Hofberg, op. cit., t. I, s. 116.

Linia pochodzenia małżonków Nilsa i Anny od wspólnego przodka
– Nilsa Kettilssona Wazy:

dem Bonde. Przez wiele lat mieszkała wraz z rodziną na zamku Raseborg w Finlandii, następnie od r. 1400 trzy lata na zamku Turku, później zaś na zamku Wyborg, należącym od 1403 r. wraz z okolicznymi ziemiami w Przesmyku Karelskim do jej męża. Po jego śmierci w 1417 r. posiadłości te zostały nadane jej bratu, Krystianowi Nilssonowi Wazie. Ramborga zmarła w 1439 r. prawdopodobnie w Wyborgu lub Sztokholmie, dożywając sędziwego wieku 87 lat. Była babcią króla Karola VIII Knutssona Bonde¹⁷.

¹⁷ Karol VIII Knutsson Bonde (ur. między 23 IX 1408 a 5 X 1409, zm. 15 V 1470), królewski marszałek w latach 1435–1438, regent od 1438 do 1440 r. i król Szwecji w latach 1448–

Ramborga Nilsdotter Waza była wspólną prababką Ivara Axelssona Tott¹⁸ i Magdaleny Karlsdotter Bonde¹⁹, którzy zawarli ślub 21 września 1466 r. w Nyköping²⁰. Zachodził tu VI stopień pokrewieństwa między kuzynostwem, prawnukami tej samej osoby w trzecim pokoleniu wstecz. Babka Ivara ze strony matki i dziad Magdaleny ze strony ojca byli rodzeństwem. Ivar i Magdalena przeżyli razem 21 lat, a z ich związku urodziło się jedno dziecko²¹.

1457, 1464–1465, 1467–1470. Karol pochodził od strony swojej matki z rodziny Sparre od Eryka X Knutssona (ur. ok. 1176, zm. 10 IV 1216), króla Szwecji w latach 1208–1216 – J. P. F. Königsfeldt, op. cit., tab. 14, s. 171, 177–178; G. Anrep, op. cit., t. I, Stockholm 1858, s. 260–261, tab. 13; *Nordisk familjebok*, red. B. Meijer, t. III, Stockholm 1905, s. 1094; H. Hofberg, op. cit., t. I, s. 116; L. O. Lagerqvist, *Sverige och dess regenter under 1000 år*, Stockholm 1976, s. 111; Å. Ohlmarks, *Alla Sveriges kungar*, Stockholm 1979, s. 90; S. Carlsson, J. Rosén, *Den svenska historien 3 – Kyrka och riddarliv. Karl Knutsson och Sturetiden*, Stockholm 1992, s. 83; L. O. Larsson, *Vem är vem i svensk historia*, Stockholm 1994, s. 23; U. Sundberg, *Svenska freder och stillestånd 1249–1814*, Hargshamn 1997, s. 86; idem, *Meldetidens svenska krig*, Stockholm 1999, s. 201, 256; idem, *Kalmarunionens tid*, Stockholm 2003, s. 218; L. O. Lagerqvist, N. Åberg, *Litet lexikon över Sveriges regenter*, Boda Kyrkby 2004, s. 23. Zob. też D. Harrison, *Karl Knutsson – en biografi*, Lund. 2002.

¹⁸ Ivar Axelsson Tott (ur. w 1420, zm. 1 X 1487), rycerz, magnat, członek Rady Królewskiej, współregent królestwa Szwecji na przełomie lat 1466/1467. Ivar był zięciem króla Karola VIII Knutssona Bonde. Magdalena Karlsdotter Bonde była jego drugą żoną, przed nią był w związku z Małgorzatą Poulsdotter Laxmand (ur. 1419, zm. 1464), córką Pawła Pedersona Laxmanda. Ivar był także dziadkiem Anny Arvidsdotter Trolle. – G. Anrep, op. cit., t. I, Stockholm 1858, s. 260–261, tab. 13; C. F. Bricka, *Dansk biografisk Lexikon, tillige omfattende Norge for Tidsrummet 1537–1814*, t. X, 1896, s. 154–157, ibidem, t. XVII, 1903, s. 325–330; *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. XV, Stockholm 1911, s. 1447–1448; ibidem, t. XXIX, 1919, s. 495–496.

¹⁹ Magdalena Karlsdotter Bonde (ur. ok. 1445, zm. ok. 24 VIII 1495). – G. Anrep, op. cit., t. I, Stockholm 1858, s. 260, tab. 13; C. F. Bricka, op. cit., t. XVII, s. 326; *Nordisk familjebok*, red. B. Meijer, t. III, Stockholm 1905, s. 1094–1095; H. Hofberg, op. cit., t. I, s. 116.

²⁰ Nyköping było miastem i siedzibą gminy o ten samej nazwie w południowo-wschodniej Szwecji, w regionie Södermanland. – *Historiskt-geografiskt och statistiskt*, t. V, s. 263–266; *Nordisk familjebok*, t. XX, 1914, s. 230–237. Najprawdopodobniej w tym samym czasie i miejscu wziął ślub jego młodszy brat Eryk Axelsson Tott (ur. ok. 1420, zm. przed 28 III 1481) z Heleną Gustavsdotter Sture (zm. przed 2 VI 1496). Podwójny ślub, jaki miał miejsce 21 IX 1466 r. w Nyköping, został zorganizowany w ramach polityki rodu Tott, aby zabezpieczyć swoją pozycję wśród szwedzkiej szlachty. Mariaż z możliwymi rodami Bonde i Sture okazał się skuteczny, bowiem obaj bracia miesiąc później zostali wybrani regentami Szwecji. – G. Anrep, op. cit., t. II, Stockholm 1861, s. 668, tab. 5; C. F. Bricka, op. cit., t. XVII, 1903, s. 321–324; *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. XXIX, Stockholm 1919, s. 494–495.

²¹ Była to Małgorzata Ivarsdotter Tott (ur. po 1466, zm. 1473). – *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. XXIX, Stockholm 1919, s. 495–496.

Linia pochodzenia małżonków Ivara i Magdaleny od wspólnego przodka
– Ramborgi Nilsdotter Waza:

Młodszym bratem Ramborgi, który dał początek linii prostej zstępnej rodu Wazów był Krystian Nilsson Waza²². Urodził się ok. 1365 r. w Björnö. W 1396 r. był pasowany na rycerza i otrzymał szlachectwo. Karierę rozpoczął od funkcji sędziego ziemskiego w rodzinnym Björnö. W niedługim czasie zyskał poparcie u królowej Małgorzaty I, stając się jej bliskim współpracownikiem i doradcą. Od 1413 r. Krystian zasiadał pośród szwedzkich możnowładców w Radzie Królewskiej. Jako stronnik Eryka Pomorskiego brał czynny udział w wojnie szlezwickiej, po której został wyróżniony za zasługi na rzecz królestwa i awansowany w 1417 r. na prestiżowy urząd gubernatora Wyborga²³. W 1422 r.

²² J. P. F. Königsfeldt, op. cit., tab. 14, s. 170–171, 176; G. Anrep, op. cit., t. I, Stockholm 1858, s. 191, tab. 13; ibidem, t. III, Stockholm 1862, s. 110, tab. 22; *Danmarks Adels Aarbog*, red. H. R. Hiort-Lorenzen, A. Thiset, t. XVII, Kopenhaga 1900, s. 237; *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, Stockholm t. XX, 1914, s. 1149; ibidem, red. T. Westrin, t. XXXI, Stockholm 1921, s. 763–766; E. C. Swartz, *Genealogia Gothica*, t. I, Stockholm 1930, s. 143–144; H. Gill-lingstam, *Ätterna Oxenstierna och Vasa*, s. 214, 241 i in.; A. Kersten, op. cit., s. 112 i n.; L. O. Larsson, *Gustaw Waza*, s. 30–31. Zob. L. O. Larsson, *Kalmarunionens tid. Från drottning Margareta till Kristian II*, Stockholm 2003.

²³ Zamek Wyborg (Viipuri) został zbudowany na Przesmyku Karelskim po zajęciu Finlandii przez Szwedów w 1293 r. Miał on za zadanie ochraniać granicę z Księstwem Nowogrodu, którą ostatecznie ustalono traktatem w Nöteborgu z 12 VIII 1323 r. Rozbudowujące się wokół zamku miasto było ważnym ośrodkiem handlowym Hanzy od XIV w. Przez długi

dowodził obroną twierdzy oblężonej przez wojska Nowogrodu i zdołał ją pomimo wielu zniszczeń utrzymać. 20 października 1435 r. Kristiern został mianowany drotsem²⁴, czyli namiestnikiem królewskim na teren Szwecji. 13 stycznia 1439 r. został napadnięty przez popleczników swojego wroga politycznego Karola Knutssona Bonde. Pozbawiono go sprawowanych urzędów, skonfiskowano dobra ziemskie (oprócz Wyborga) i zmuszono do złożenia przysięgi wierności²⁵. Kiedy na tronie szwedzkim zasiadł Krzysztof III Bawarski, Krystian został zrehabilitowany i rządził Wyborgiem aż do śmierci, 29 kwietnia 1442 r.

Krystian Nilsson Waza był wspólnym przodkiem aż dla ośmiu małżeństw spokrewnionych z rodem Wazów. Pierwsze z nich to związek Gustawa I Erikssona Wazy²⁶ i Małgorzaty Eriksdotter Leijonhufvud²⁷, którzy zawarli ślub 1 października 1536 r. w Sztokholmie²⁸. Zachodził tu VII stopień pokrewieństwa między kuzynostwem, prawnukiem i praprawnuczką tej samej osoby w odpowiednio: trzecim i czwartym pokoleniu wstecz. Dziad Gustawa ze strony ojca i pradziad Małgorzaty ze strony matki byli przyrodnimi braćmi. Gustaw i Małgorzata przeżyli razem 15 lat, a z ich związku urodziło się dziesięcioro dzieci²⁹.

okres czasu (aż do 1721 r.) Wyborg, jak i tereny wokół niego były kwestią sporną między Szwecją a Rosją. Miasto posiadało przez ten fakt specjalny status i było drugą twierdzą po Sztokholmie oraz najważniejszym punktem obrony przeciw Rosji. Zob. J. Gallén, J. Lind, *Nöteborgsfreden och Finlands medeltida östgräns*, Helsingfors 1991.

²⁴ Drots – jeden z pięciu najwyższych urzędów państwowych w Skandynawii w średniowieczu. Kiedy król był niepełnoletni, reprezentował go właśnie drots, który miał uprawnienia do zarządzania państwem, był też najwyższym urzędnikiem całego aparatu sprawiedliwości. – *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. VI, Stockholm 1907, s. 882–883. Por. L. O. Larsson, *Gustaw Waza*, przyp. 10 na s. 28.

²⁵ Incydent ten wspominają kroniki: *Karls-Krönikan. Början af Unions-Striderna samt Karl Knutssons Regering. 1389–1452*, red. G. E. Klemming, Stockholm 1866 oraz E. Olai, *Chronica regni Gothorum*, „Studia Latina Stockholmiensia”, t. 35 i 39, Stockholm 1993–1995.

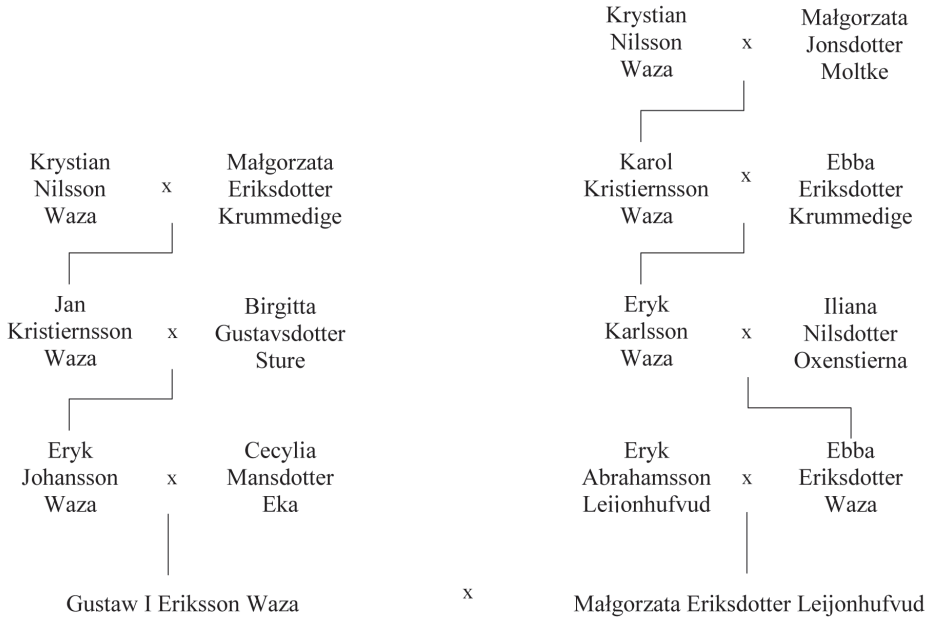
²⁶ Gustaw I Eriksson Waza (ur. 12 V 1496, zm. 29 IX 1560), król Szwecji w latach 1523–1560, twórca narodowego państwa szwedzkiego, wprowadził luteranizm oraz zapoczątkował tworzenie silnej armii i reformę administracji. – G. Anrep, op. cit., t. II, Stockholm 1861, s. 636, tab. 4; ibidem, t. IV, 1864, s. 139, t. 2; H. Hofberg, op. cit., t. I, s. 412–413; *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. X, Stockholm 1909, s. 651–658; ibidem, red. T. Westrin, t. XIII, Stockholm 1910, s. 1268; ibidem, red. T. Westrin, t. XVII, Stockholm 1912, s. 897; L. O. Larsson, *Gustaw Waza*, s. 40 i n. Zob. też M. Roberts, *The Early Vasas: A History of Sweden 1523–1611*, Cambridge 1968; I. Svalenius, *Gustav Vasa*, Stockholm 1994.

²⁷ Małgorzata Eriksdotter Leijonhufvud (ur. 1 I 1516, zm. 26 VIII 1551), królowa Szwecji w latach 1536–1551. – G. Anrep, op. cit., t. II, Stockholm 1861, s. 636, tab. 4; *Nordisk familjebok*, red. B. Meijer, t. III, Stockholm 1905, s. 324; ibidem, red. T. Westrin, t. X, Stockholm 1909, s. 656; ibidem, t. XVII, 1912, s. 897–898; H. Hofberg, op. cit., t. I, s. 413; ibidem, t. II, s. 32.

²⁸ Zob. szerzej: *Historiskt-geografiskt och statistiskt*, t. VI, 1865, s. 312–316; *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. XXVI, Stockholm 1917, s. 1457 i n.

²⁹ Były to w kolejności urodzeń: Jan III, Katarzyna, Cecylia, Magnus, Karol, Anna, Sten, Zofia,

Linia pochodzenia małżonków Gustawa I i Małgorzaty od wspólnego
przodka – Krystiana Nilssona Wazy:

Drugim małżeństwem, w którym zachodziła wspólność krwi od Krystiana Nilssona Wazy był związek Gustawa I Erikssona Wazy³⁰ i Katarzyny

Elżbieta oraz Karol IX, z których Jan III i Karol IX pozostawili potomstwo po mieczu. Dane genealogiczne oraz krótką charakterystykę potomków Gustawa I Erikssona Wazy i Małgorzaty Eriksdotter Leijonhufvud podają: W. Stålberg, P. G. Berg, *Anteckningar om svenska qvinnor*, Stockholm 1864, s. 260; *Nordisk familjebok*, red. B. Meijer, t. III, Stockholm 1905, s. 325–326; ibidem, red. T. Westrin, t. X, Stockholm 1909, s. 656; ibidem, red. T. Westrin, t. XII, Stockholm 1910, s. 1431–1436; ibidem, red. T. Westrin, t. XIII, Stockholm 1910, s. 947–953; ibidem, red. T. Westrin, t. XVII, Stockholm 1912, s. 503–504; H. Hofberg, op. cit., t. I, s. 89, 171, 549–550. Pierworodny syn Gustawa I i Małgorzaty, Jan III Gustafsson Waza (ur. 21 XII 1537, zm. 17 XI 1592), król Szwecji w latach 1568–1592, był również spokrewniony ze swoją żoną, Gunillą Johansdotter Bielke (ur. 25 VI 1568, zm. 19 VII 1597), królową Szwecji w latach 1585–1592. Ich wspólny przodek nie pochodził jednak z rodu Wazów, ale z rodu Leijonhufvud i był nim Eryk Abrahamsson Leijonhufvud, teść Gustawa I i dziadek Jana III. Zachodził tu V stopień pokrewieństwa między kuzynostwem, wnukiem i prawnuczką tej samej osoby w odpowiednio: drugim i trzecim pokoleniu wstecz. Matka Jana III i babka Gunilli ze strony ojca (Anna Eriksdotter Leijonhufvud, ur. ok. 1517, zm. 1540) były siostrami. Z tego związku urodziło się jedno dziecko: Jan Johansson Waza.

³⁰ Zob. przyp. 26.

Gustafsdotter Stenbock³¹, którzy zawarli ślub 22 sierpnia 1552 r. w Vadstene³². Zachodził tu VIII stopień pokrewieństwa między kuzynostwem, prawnukiem i prapraprawnuczką tej samej osoby w odpowiednio: trzecim i piątym pokoleniu wstecz. Dziad Gustawa ze strony ojca i prapradziad Katarzyny ze strony ojca byli przyrodnimi braćmi. Gustaw i Katarzyna przeżyli razem 8 lat i nie pozostawili potomstwa. Ponadto warto wspomnieć, że Katarzyna była również spokrewniona z poprzednią żoną Gustawa I, Małgorzatą – matka Katarzyny była siostrą Małgorzaty, a Katarzyna była jej siostrzenicą. Było to powodem krytyki wśród kleru i szlachty, a także odmowy udzielenia ślubu przez arcybiskupa Uppsali, Laurentiusa Petri³³.

Kolejny związek, dla którego Krystian Nilsson Waza był wspólnym przodkiem to małżeństwo Birgera Nilssona Grip³⁴ i Brygidy Joachimsdotter Brahe³⁵, którzy zawarli ślub 6 lipca 1533 w Söderköping³⁶. Zachodził tu VIII stopień pokrewieństwa między kuzynostwem, praprawnukiem i praprawnuczką tej samej osoby w czwartym pokoleniu wstecz. Pradziad Birgera ze strony ojca i pradiad Brygidy ze strony matki byli przyrodnimi braćmi. Birger i Brygida przeżyli razem 21 lat, a z ich związku urodziło się pięcioro dzieci³⁷.

³¹ Katarzyna Gustafsdotter Stenbock (ur. 22 VII 1535, zm. 13 XII 1621), królowa Szwecji w latach 1552–1560. – G. Anrep, op. cit., t. IV, Stockholm 1864, s. 139, tab. 2; H. Hofberg, op. cit., t. I, s. 413; *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. X, Stockholm 1909, s. 656; ibidem, red. T. Westrin, t. XIII, Stockholm 1910, s. 1268.

³² Vadstena było miastem i siedzibą gminy o ten samej nazwie w środkowej Szwecji, w regionie Östergötland. – *Historiskt-geografiskt och statistiskt*, t. VII, s. 214–217; *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. XXXI, Stockholm 1921, s. 253–260.

³³ H. Hofberg, op. cit., t. II, s. 282–283.

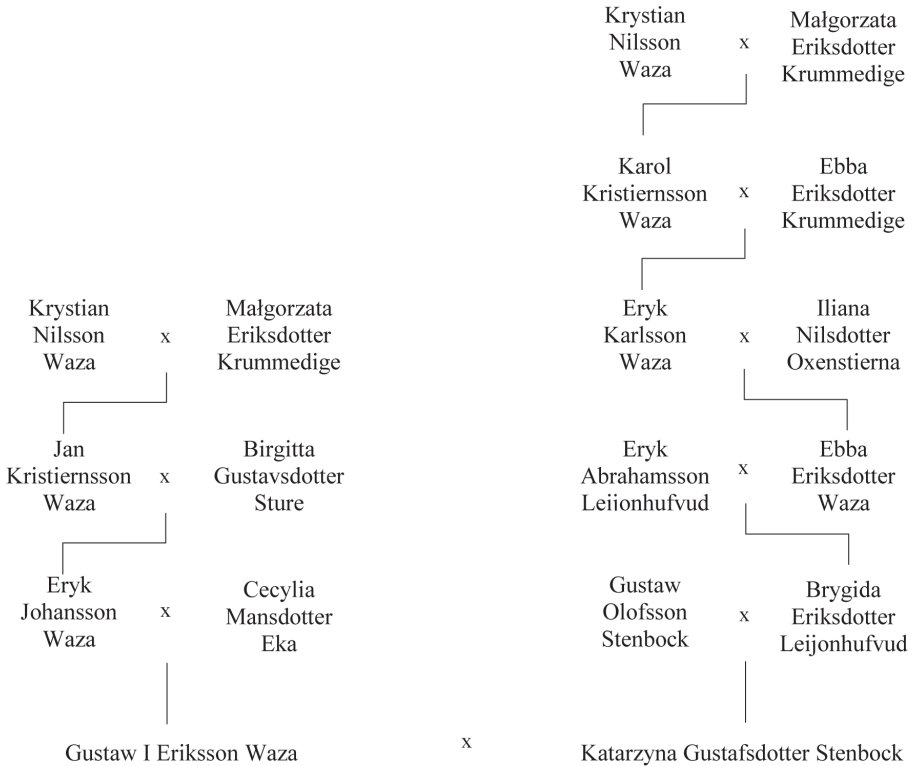
³⁴ Birger Nilsson Grip (ur. między 1490 a 1499, zm. 15 III 1565), baron Vinäs, członek Rady Królewskiej. – G. Anrep, op. cit., t. I, Stockholm 1858, s. 286, tab. 13; H. Hofberg, op. cit., t. I, s. 403–404; *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. X, Stockholm 1909, s. 321.

³⁵ Brygida Joachimsdotter Brahe (ur. ok. 1516, zm. 22 VI 1554), była synową Nilsa Bossona Grip i Anny Arvidsdotter Trolle. – G. Anrep, op. cit., t. I, Stockholm 1858, s. 286, tab. 13; H. Hofberg, op. cit., t. I, s. 404.

³⁶ Söderköping było miastem i siedzibą gminy o ten samej nazwie w środkowej Szwecji, w regionie Östergötland. – *Historiskt-geografiskt och statistiskt*, t. VI, s. 464–465; *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. XXVIII, Stockholm 1919, s. 158–164.

³⁷ Były to w kolejności urodzeń: Nils, Klara, Małgorzata, Bo oraz Maurycy, z których ten ostatni pozostawił potomstwo po mieczu. Dane genealogiczne oraz krótką charakterystykę potomków Birgera Nilssona Grip i Brygidy Joachimsdotter Brahe podają: G. Anrep, op. cit., t. III, Stockholm 1862, s. 10, tab. 20; *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. X, Stockholm 1909, s. 321.

Linia pochodzenia małżonków Gustawa I i Katarzyny od wspólnego przodka – Krystiana Nilssona Wazy:

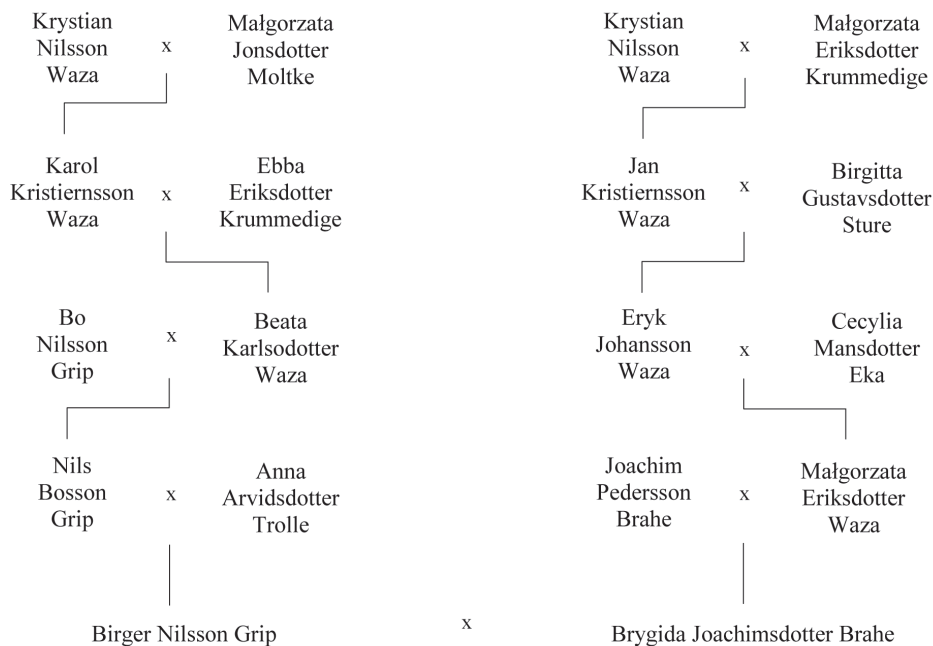
Inną parą pochodzącą w linii bocznej od Krystiana Nilssona Wazy byli: Piotr Joachimsson Brahe³⁸ i Beata Gustafsdotter Stenbock³⁹, którzy zawarli ślub 10 marca 1549 r. na zamku Gripsholm⁴⁰. Zachodził tu IX stopień po-

³⁸ Piotr Joachimsson Brahe (ur. 1 V 1520, zm. 1 IX 1590), hrabia Visingsborg, baron Rydboholm i Lindholmen, członek Rady Królewskiej. – G. Anrep, op. cit., t. I, Stockholm 1858, s. 286–287, tab. 14; ibidem, t. IV, Stockholm 1864, s. 139, tab. 2; *Nordisk familjebok*, red. B. Meijer, t. III, Stockholm 1905, s. 1414–1415; H. Hofberg, op. cit., t. I, s. 126–127; *Salmonsens konversationsleksikon*, red. C. Blangstrup, t. III, København 1915, s. 800. Zob. B. Eriksson, *I skuggan av tronen: en biografi över Per Brahe*, Stockholm 2009.

³⁹ Beata Gustafsdotter Stenbock (ur. 1533, zm. 20 IV 1583). – G. Anrep, op. cit., t. I, Stockholm 1858, s. 287, tab. 14; ibidem, t. IV, Stockholm 1864, s. 139, tab. 2; H. Hofberg, op. cit., t. I, s. 127.

⁴⁰ Zamek Gripsholm był rezydencją królów szwedzkich, położoną w południowo-wschodniej Szwecji, w regionie Södermanland. Wówczas należał do Gustawa I Erikssona Wazy, któ-

Linia pochodzenia małżonków Birgera i Brygidy od wspólnego przodka
– Krystiana Nilssona Wazy:

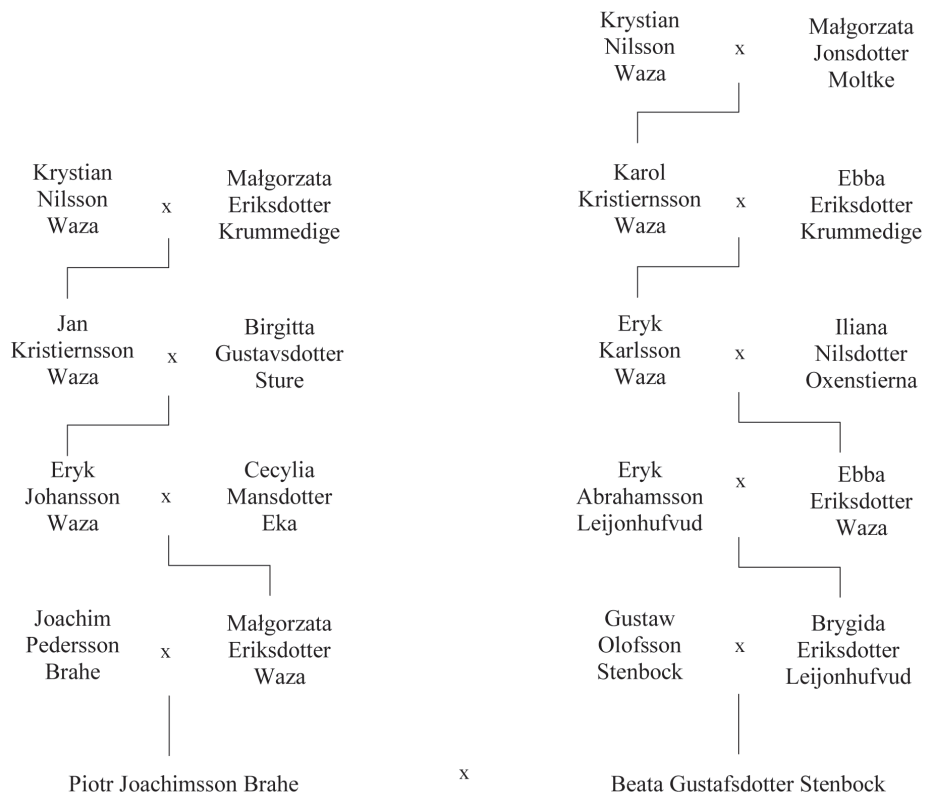

krewniostwa między kuzynostwem, praprawnukiem i prapraprawnuczką tej samej osoby w odpowiednio: czwartym i piątym pokoleniu wstecz. Pradziad Piotra ze strony matki i prapradziad Beaty ze strony matki byli przyrodnimi braćmi. Piotr i Beata przeżyli razem 34 lata, az ich związku urodziło się trzynaścioro dzieci⁴¹.

ry był wujem pana młodego i szwagrem matki panny młodej. – *Historiskt-geografiskt och statistiskt*, t. III, s. 100–103; *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. X, Stockholm 1909, s. 330–335.

⁴¹ Były to w kolejności urodzeń: Joachim, Eryk, Małgorzata, Cecylia, Ebba, Katarzyna, Gustaw, Małgorzata, Magnus, Zygryda, Abraham, Anna i Jan, z których Eryk, Magnus i Abraham pozostawili potomstwo po mieczu. Dane genealogiczne oraz krótka charakterystykę potomków Piotra Joachimssona Brahe i Beaty Gustafsdotter Stenbock podają: B. C. Spilker, A. K. A. Brönnenberg, *Vaterländisches Archiv für hannoverisch-braunschweigische Geschichte*, Lüneburg 1835, s. 125–126; G. Anrep, op. cit., t. I, Stockholm 1858, s. 287, tab. 14; H. Hofberg, op. cit., t. I, s. 127. Warto nadmienić, że ich drugi syn – Eryk Pedersson Brahe (ur. 4 IX 1552, zm. 15 IV 1614), hrabia Visingsborg i marszałek i członek Rady Królewskiej – był wychowawcą Zygmunta III Wazy i posłem do Polski w 1587 r. w sprawie jego

Linia pochodzenia małżonków Birgera i Brygidy od wspólnego przodka
– Krystiana Nilssona Wazy:

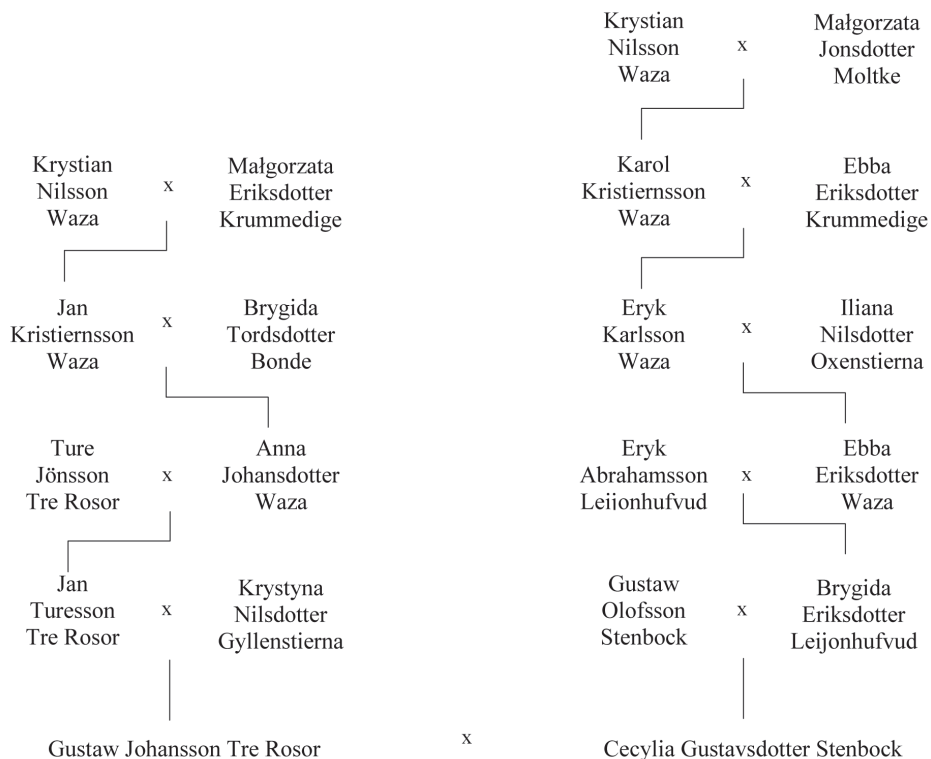
Następnym małżeństwem, w którym zachodziła wspólność krwi od Krystiana Nilssona Wazy był związek Gustawa Johanssona Tre Rosor⁴² i Cecylii Gustafsdotter Stenbock⁴³. Zawarli oni ślub ok. 1559 r. najprawdo-

elekcji. Zob. G. Anrep, op. cit., t. I, Stockholm 1858, s. 287–288, tab. 15; *Nordisk familjebok*, red. B. Meijer, t. III, Stockholm 1905, s. 1415–1416; *Salmonsens konversationsleksikon*, red. C. Blangstrup, t. III, København 1915, s. 800–801.

⁴² Gustaw Johansson Tre Rosor (ur. 1531, zm. 3 IV 1566), rycerz, baron Lindholmen, baron Hagi (tytularny), ambasador Szwecji w Anglii od 1558 r., hrabia Enköping od 1566 r., hrabia Bogesund, członek Rady Królewskiej. – G. Anrep, op. cit., t. IV, Stockholm 1864, s. 139, tab. 2; *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. XXIX, Stockholm 1919, s. 672; H. Hofberg, op. cit., t. II, s. 354.

⁴³ Cecylia Gustafsdotter Stenbock (ur. 1546, zm. 20 VII 1626). – G. Anrep, op. cit., t. IV, Stockholm 1864, s. 139, tab. 2; H. Hofberg, op. cit., t. II, s. 354.

Linia pochodzenia małżonków Gustawa i Cecylii od wspólnego przodka
– Krystiana Nilssona Wazy:

podobniej w Lindholmen⁴⁴. Zachodził tu IX stopień pokrewieństwa między kuzynostwem, praprawnukiem i prapraprawnuczką tej samej osoby w odpowiednio: czwartym i piątym pokoleniu wstecz. Pradziad Gustawa ze strony ojca i prapradziad Cecylii ze strony matki byli przyrodnimi braćmi. Gustaw i Cecylia przeżyli razem 7 lat, a z ich związku urodziło się jedno dziecko⁴⁵.

⁴⁴ Zamek Lindholmen położony w południowo-zachodniej Szwecji, w regionie Västergötland, był wówczas w posiadaniu Gustawa Johanssona Tre Rosor. Po jego śmierci posiadłość przeszła na własność jego córki z 1-go małżeństwa, Zygfydry Gustafsdotter Tre Rosor (ur. 1548, zm. 1586). Z pewnością można wykluczyć inne miejsce ślubu – zamek Sjö w parafii Holms, gminie Enköping w Upplandzie – który został przekazany Gustawowi przez Eryka XIV Gustafssona Wazę dopiero w 1562 r. – *Historiskt-geografiskt och statistiskt*, t. IV, s. 448–449; *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. XVI, Stockholm 1912, s. 634–636.

⁴⁵ Zob. przyp. następny.

Krystian Nilsson Waza był również wspólnym przodkiem Stena Gustafssona Tre Rosor⁴⁶ (syna Gustawa i Cecylii, zob. poprzedni akapit) i Brygidy Johansdotter Bielke⁴⁷, którzy zawarli ślub w 1588 r. w Kalmarze⁴⁸. Zachodził tu XI stopień pokrewieństwa między kuzynostwem, praprawnikiem i prapraprawnuczką tej samej osoby w odpowiednio: czwartym i piątym pokoleniu wstecz. Prapradziad Stena ze strony ojca i praprapradziad Brygidy ze strony ojca byli przyrodnimi braćmi. Sten i Brygida przeżyli razem 2 lata, a z ich związku urodziło się (podobnie jak w poprzednim przypadku) jedno dziecko⁴⁹.

Analogicznie do poprzednich małżeństw, dalekie pokrewieństwo łączyło Magnusa Pederssona Brahe⁵⁰ i Brygidę Stensdotter Leijonhufvud⁵¹, którzy zawarli ślub 10 listopada 1594 r. na zamku Gräfsnäs⁵². Zachodził tu X stopień pokrewieństwa między kuzynostwem, prapraprawnikiem i prapraprawnuczką tej samej osoby w piątym pokoleniu wstecz. Prapradziad Magnusa ze strony ojca i prapradziad Brygidy ze strony ojca byli przyrodnimi braćmi. Magnus i Brygida przeżyli razem 17 lat, a z ich związku urodziło się także jedno dziecko⁵³.

⁴⁶ Sten Gustafsson Tre Rosor (ur. ok. 1560, zm. V 1590), hrabia Bogesund, syn Gustawa Johansson Tre Rosor (ur. 1531, zm. 3 IV 1566) i Cecylii Gustafsdotter Stenbock (ur. 1546, zm. 20 VII 1626). – *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. XXIX, Stockholm 1919, s. 672.

⁴⁷ Brygida Johansdotter Bielke (ur. 1570, zm. 10 X 1599), córka Jana Axelssona Bielke (ur. po 1537, zm. 22 IV 1576) i Małgorzaty Axelsdotter Posse (ur. 1548, zm. 20 III 1575) – G. Anrep, op. cit., t. I, Stockholm 1858, s. 192, tab. 17; H. Hofberg, op. cit., t. I, s. 89.

⁴⁸ Zamek kalmarcki był położony w południowo-wschodniej Szwecji, w regionie Kalmar. Dziesięć lat po ślubie Stena i Brygidy warownia ta została zdobyta przez Zygmunta III Wazę i obsadzona załogą pod dowództwem Władysława Bekiesza, która przez rok broniła się przed wojskami Karola IX Sudermańskiego. – *Historiskt-geografiskt och statistiskt*, t. IV, s. 125–130; *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. XIII, Stockholm 1910, s. 679–683.

⁴⁹ Był to Jan Stensson Tre Rosor. Dane genealogiczne oraz krótką charakterystykę tego potomka Stena Gustafssona Tre Rosor i Brygidy Johansdotter Bielke podają: *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. XXIX, Stockholm 1919, s. 672.

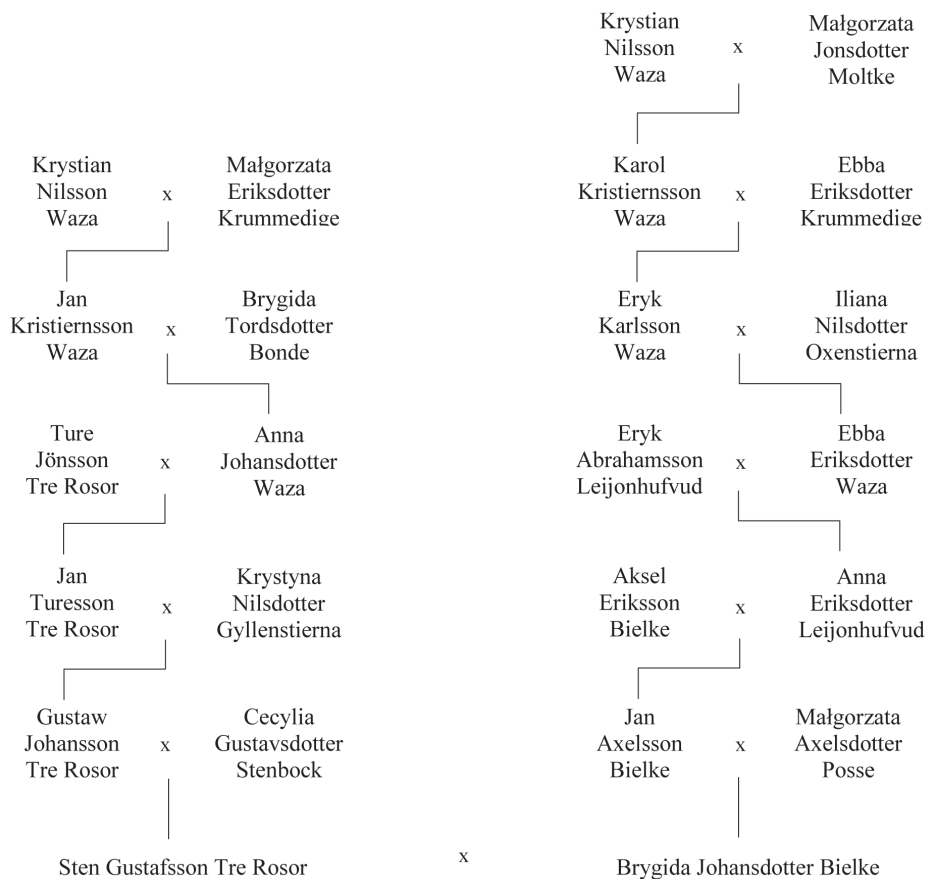
⁵⁰ Magnus Pedersson Brahe (ur. 25 IX 1564, zm. 3 III 1633), hrabia Visingsborg, szambelan Zygmunta III Wazy od 1590 r., od 1594 r. wspierał księcia Karola Sudermańskiego, marszałek polny w latach 1602–1611, członek Rady Królewskiej, drots od 1611 r., pierwszy prezes Sądu Apelacyjnego w Sztokholmie założonego w 1614 r., rycerz od 1617 r. – G. Anrep, op. cit., t. I, Stockholm 1858, s. 288, tab. 16; *Nordisk familjebok*, red. B. Meijer, t. III, Stockholm 1905, s. 1416–1417; H. Hofberg, op. cit., t. I, s. 127; *Salmonsens konversationsleksikon*, red. C. Blangstrup, t. III, København 1915, s. 800.

⁵¹ Brygida Stensdotter Leijonhufvud (ur. 23 IV 1567, zm. 20 V 1611). – G. Anrep, op. cit., t. II, Stockholm 1861, s. 664, tab. 1; H. Hofberg, op. cit., t. I, s. 127.

⁵² Zamek Gräfsnäs był położony w południowo-zachodniej Szwecji, w regionie Västergötland. – *Historiskt-geografiskt och statistiskt*, t. III, s. 113–115; *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. X, Stockholm 1909, s. 464–465.

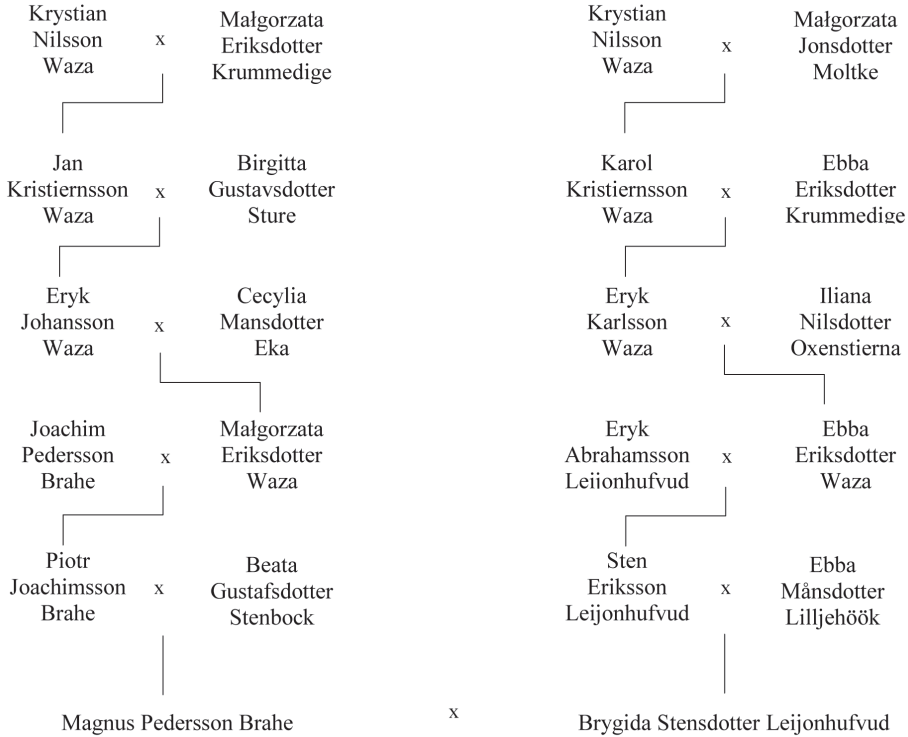
⁵³ Była to Ebba Magnusdotter Brahe. Dane genealogiczne oraz krótką charakterystykę tego

Linia pochodzenia małżonków Stena i Brygidy od wspólnego przodka
– Krystiana Nilssona Wazy:

potomka Magnusa Pederssona Brahei Brygidy Stensdotter Leijonhufvud podają: G. Anrep, op. cit., t. I, Stockholm 1858, s. 288, tab. 16; *Nordisk familjebok*, red. B. Meijer, t. III, Stockholm 1905, s. 1420–1421; H. Hofberg, op. cit., t. I, s. 130; *Salmonsens konversationsleksikon*, red. C. Blangstrup, t. III, København 1915, s. 801. Warto nadmienić, że Ebba była wieloletnią kochanką króla Gustawa II Adolfa, którą ten początkowo (od 1513 r.) chciał poślubić. Gdyby nie sprzeciw jego matki, która planowała mariaż z rodem Hohenzollernów, doszłoby do kolejnego małżeństwa krewniaczego w rodzie Wazów. W tym wypadku zachodziłby VII stopień pokrewieństwa między kuzynostwem, prawnukiem i praprawnuczką tej samej osoby (mianowicie Eryka Johanssona Wazy) w odpowiednio: trzecim i czwartym pokoleniu wstecz. Prababka Ebby ze strony ojca i dziad Gustawa II Adolfa ze strony ojca byli rodzeństwem.

Linia pochodzenia małżonków Magnusa i Brygidy od wspólnego przodka
– Krystiana Nilssona Wazy:

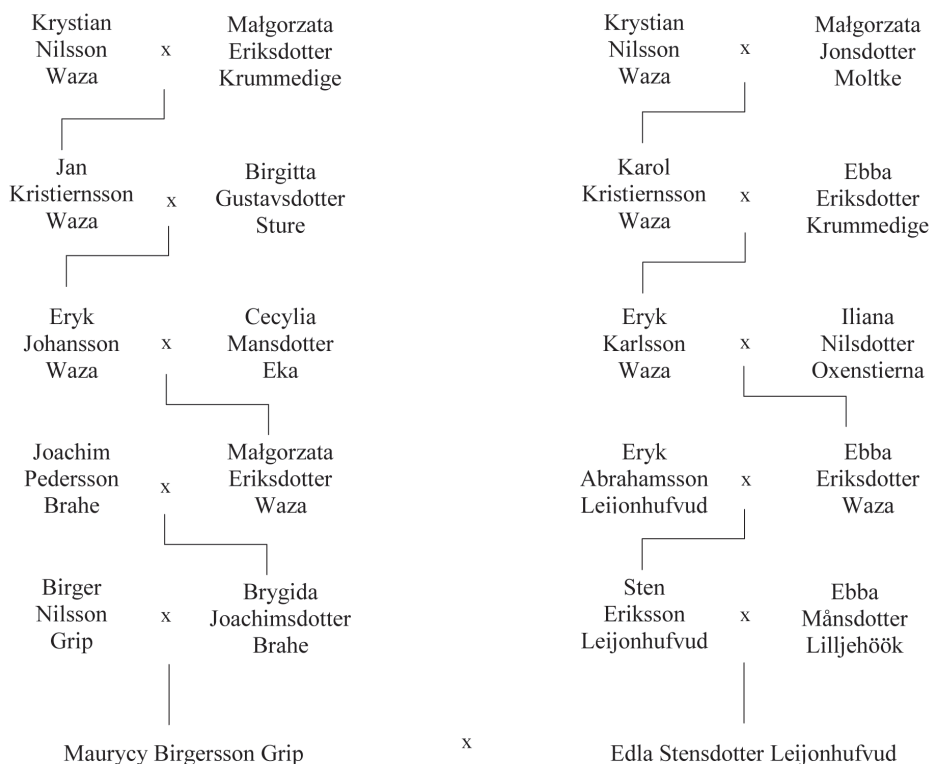
Ostatnim z małżeństw, dla których Krystian Nilsson Waza był wspólnym przodkiem, był związek Maurycego Birgerssona Grip⁵⁴ i Edly Stensdotter Leijonhufvud⁵⁵, którzy zawarli ślub 24 lipca 1580 r. na zamku Gräfsnäs. Zachodził tu X stopień pokrewieństwa między kuzynostwem, prapraprawnikiem i prapraprawnuczką tej samej osoby w piątym pokoleniu wstecz. Prapradziad Maurycego ze strony matki i prapradziad Edly ze strony ojca byli przyrodnimi braćmi. Maurycy i Edla przeżyli razem 6 lat, a z ich związku

⁵⁴ Maurycy Birgersson Grip (ur. 1547 lub 1550, zm. 1591), baron Vinäs, podkomorzy Jana III Wazy od 1575 r., od 31 III 1585 r. gubernator Hapsal, ochmistrz księcia Zygmunta Wazy od 1587 r.; członek Rady Królewskiej od 1589 r., generał w Estonii od 1590 r. – G. Anrep, op. cit., t. II, Stockholm 1861; s. 664, tab. 1; *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. X, Stockholm 1909, s. 321.

⁵⁵ Edla Stensdotter Leijonhufvud (ur. 30 I 1552, zm. 30 IX 1586). – G. Anrep, op. cit., t. II, Stockholm 1861, s. 664, tab. 1.

urodziło się pięcioro dzieci⁵⁶. Maurycy Birgersson Grip był równocześnie spokrewniony z rodem Wazów ze strony swojego ojca Birgera Nilssona Grip, którego babką była Beata Karlsodotter Waza⁵⁷. Zatem pomiędzy Maurycem i Edlą zachodził także 8 stopień pokrewieństwa, byli oni praprawnukami tej samej osoby w czwartych pokoleniach wstecz. Prababka Maurycego ze strony ojca i pradziad Edly ze strony ojca byli rodzeństwem.

Linia pochodzenia małżonków Maurycego i Edli od wspólnego przodka
– Krystiana Nilssona Wazy:

⁵⁶ Były to w kolejności urodzeń: Brygida, Birger, Sidonia, Małgorzata i Ebba, z których żadne nie pozostawiło potomstwa po mieczu. Dane genealogiczne oraz krótką charakterystykę potomstwa Maurycego Birgerssona Grip i Edly Stensdotter Leijonhufvud podaje: A. A. von Stiernman, *Swea och Götha Höfdinga-Minne*, t. I, Stockholm 1836, s. 383 i in.

⁵⁷ Beata Karlsodotter Waza (ur. między 1420 a 1438, zm. po 1461), córka Karola Kristiernssona Wazy i Ebby Eriksdotter Krummedige. – *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. XXXI, Stockholm 1921, s. 767.

Pierworodnym synem Krystiana Nilssona Wazy z 1-go małżeństwa z Małgorzatą Jonsdotter Moltke był Karol Kristiernsson Waza⁵⁸. Urodził się ok. 1394 r. w Björnö. Wychowywał się w posiadłości rodowej Wazów, w młodości pobierał nauki i szykował się do roli politycznej pod okiem wpływowego ojca. Karol dziedziczył tytuł szlachecki, jednak nigdy nie został pasowany na rycerza⁵⁹. Przed 1416 r. zaaranżowano jego małżeństwo ze spowinowaconą z nim Ebbą Eriksdotter Krummedige⁶⁰, która była młodszą siostrą macochy Karola. Dzięki realizowaniu polityki rodzinnej oraz kumulowaniu dóbr i rozszerzaniu wpływów droga do urzędów i kariery była dla niego otwarta. Nie wiemy czym zajmował się młody Waza do 1435 r., który był przełomowym w jego życiu. Wówczas został przyjęty do Rady Królewskiej, a także uzyskał od swego ojca tymczasowe pełnomocnictwo w zarządzaniu Wyborgiem. Przez przeszło trzy lata jako zastępca gubernatora kontynuował dotychczasową politykę Kristierna w południowo-wschodnich rubieżach Finlandii, która została wówczas podzielona na okręgi w celu usprawnienia administracji. Karol nadzorował także, po śmierci duńskiego magnata Otto von Pogwischa, zamkiem Raseborg⁶¹ w okręgu Ekenäs, leżącym u styku Zatoki Fińskiej z Bałtykiem. Dochodziło tam do częstych ataków piratów, na których czele stał Ivan Fleming i jego bracia. Aby skuteczniej ochraniać ten newralgiczny region, Karol sprzymierzył się z Rewlem⁶², miastem należącym podówczas do Zakonu Krzyżackiego. Wspólnymi siłami w sierpniu 1437 r. udało się przeprowadzić rozbójników morskich i zapewnić na jakiś czas spokój na tym terytorium. Niedługo później fortuna odwróciła się od Karola za sprawą politycznej degradacji jego ojca, który popadł w konflikt z regentem Szwecji. Musiał zrzec się zamku Raseborg, którego kapitanem został Karl Tordsson Bonde,

⁵⁸ J. P. F. Königsfeldt, op. cit., tab. 14, s. 170–171, 177; *Danmarks Adels Aarbog*, t. XVII, Kopenhaga 1900, s. 237; *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. XXXI, Stockholm 1921, s. 766–767; E. C. Swartz, op. cit., t. I, s. 144–145; L. O. Larsson, *Gustaw Waza*, s. 32.

⁵⁹ Rozważyć należy, iż do XII w. w feudalnej Europie panowała odwrotna reguła – każdy szlachcic był jednocześnie rycerzem, zaś nie każdy rycerz posiadał szlachectwo.

⁶⁰ Ebba Eriksdotter Krummedige (ur. 1395, zm. 24 VIII 1465), córka Eryka Segebodsena Krummedige (ur. ok. 1351, zm. 14 IX 1439), duńskiego rycerza, stolnika, członka Rady Królewskiej i Beaty Johansdotter von Thienen (ur. 1368, zm. 1398). Ebba była szwagierką Krystiana Nilssona Wazy. – J. P. F. Königsfeldt, op. cit., tab. 14, s. 171, 177; C. F. Bricka, op. cit., t. IX, 1895, s. 545–547; *Danmarks Adels Aarbog*, t. XVII, Kopenhaga 1900, s. 237; *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. XV, Stockholm 1911, s. 83; ibidem, red. T. Westrin, t. XXXI, Stockholm, 1921 s. 767.

⁶¹ *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. XXII, Stockholm 1915, s. 1037–1039.

⁶² Obecnie Tallin w Estonii.

nie mógł także przejąć ojcowizny w postaci zamku Västerås ani licznych powiatów. Na mocy porozumienia z Karolem Knutssonem Bonde przeniósł się zimą 1439 r. do szwedzkiej twierdzy Ringstadholms w Östergötland, którą otrzymał dożywotnio⁶³. Niebawem musiał stamtąd zbiec po tym, jak wyszedł na jaw spisek mający na celu obalenie regenta. Główną rolę odgrywali w nim trzej bracia z rodu Natt och Dag: Bengt, Nils i Bo, którzy pragnęli powrotu na tron Eryka Pomorskiego. Ich sojusznikami byli Wazowie, którzy z przekonania politycznych czy może bardziej z osobistej zemsty nie ustawali w knowaniach przeciwko kierownikowi politycznemu Rady Królestwa. Umacniali swoją pozycję w Wyborgu, organizując zbrojenia i szkoląc wojsko, w czym zyskali pomoc ze strony sąsiadującego Rewla, z którym zacieśnili bilateralne kontakty. Karol zmarł 8 sierpnia 1440 r. w Rewlu, miesiąc przed koronacją Krzysztofa Bawarskiego na króla Szwecji. Dwa lata później, po śmierci jego ojca Wyborg został przekazany wraz z lennami w Finlandii Karolowi Knutssonowi Bonde i stał się jego rezydencją. Jest to jeden z wielu przykładów obrazujących liczne konflikty i rozszady politycznego w trakcie rozgrywek o władzę między szwedzkimi możnymi, w których przedstawiciele rodu Wazów brali czynny udział.

Karol Kristiernsson Waza był wspólnym przodkiem dla jednego małżeństwa spokrewnionego z rodem Wazów. Był to związek Jana Åkessona Natt och Dag⁶⁴ i Małgorzaty Axelsdotter Bielke⁶⁵, którzy zawarli ślub przed 1560 r. najprawdopodobniej na zamku Göksholm⁶⁶. Zachodził tu VIII stopień pokrewieństwa między kuzynostwem, praprawnukiem i praprawnuczką tej samej osoby w czwartych pokoleniach wstecz. Prababka Maurycego ze strony matki i pradziad Edly ze strony matki byli rodzeństwem. Jan i Małgorzata przeżyli razem ponad 5 lat, a z ich związku urodziło się troje dzieci⁶⁷.

⁶³ Po jego śmierci zamek ten nie pozostał w rękach rodu Wazów, przeszedł na własność Bengta Jönssona Oxenstierny.

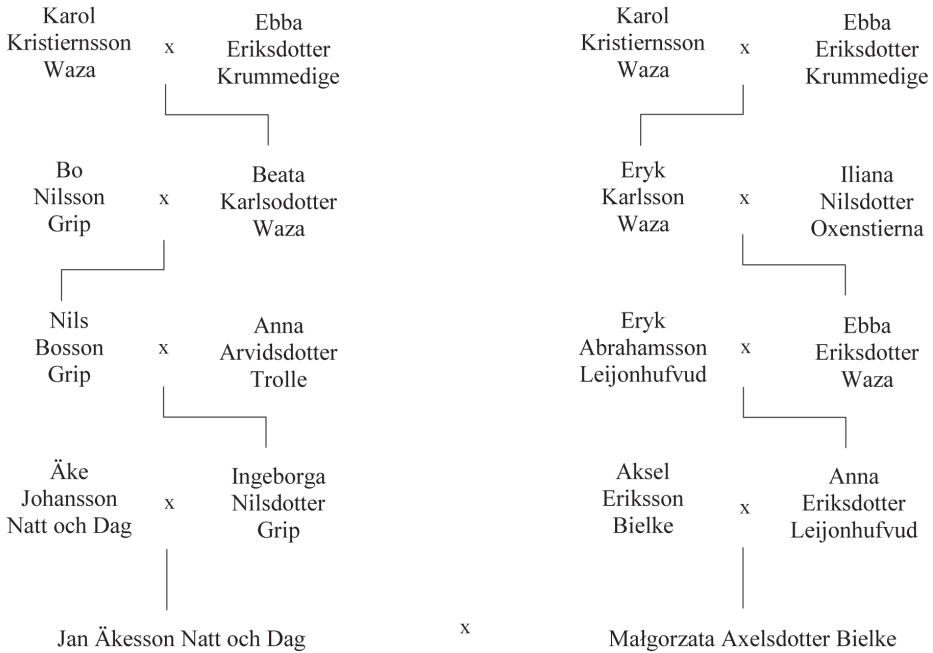
⁶⁴ Jan Åkesson Natt och Dag (ur. 1530, zm. 13 III 1565), pan Göksholm, rycerz od 1560. – G. Anrep, op. cit., t. III, Stockholm 1862, s. 16, tab. 54; *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. XIX, Stockholm 1913, s. 564.

⁶⁵ Małgorzata Axelsdotter Bielke (ur. po 1537, zm. 8 IV 1591). – G. Anrep, op. cit., t. III, Stockholm 1862, s. 16, tab. 54; *Nordisk familjebok*, red. B. Meijer, t. III, Stockholm 1905, s. 324; H. Hofberg, op. cit., t. I, s. 89.

⁶⁶ Zamek Göksholm był położony w południowej Szwecji, w regionie Örebro. Posiadłość ta obecnie należy do rodu Leijonhufvud. – *Historiskt-geografiskt och statistiskt*, t. III, s. 167–169; *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. X, Stockholm 1909, s. 862–863.

⁶⁷ Były to w kolejności urodzeń: Ingeborga, Aksel i Åke, z których obaj bracia pozostawili potomstwo po mieczu. Dane genealogiczne oraz krótką charakterystykę potomstwa Jana Åkessona Natt och Dag i Małgorzaty Axelsdotter Bielke podaje G. Anrep, op. cit., t. III, Stockholm 1862, s. 16–17, tab. 54 i 55.

Linia pochodzenia małżonków Jana i Małgorzaty od wspólnego przodka
– Karola Kristiernssona Wazy:

Przyrodną siostrą Karola Kristiernssona Wazy, z drugiego małżeństwa Krystiana Nilssona Wazy z Małgorzatą Eriksdotter Krummedige, była Brygida Kristiernsdotter Waza⁶⁸. Urodziła się ok. 1430 r. w Refvelsta⁶⁹, w gminie Altuna, w regionie Västmanland. Była dwukrotnie zamężna. 12 czerwca 1446 r. poślubiła Eryka Turessona Bielke⁷⁰, który zmarł po kilku la-

⁶⁸ J. P. F. Königsfeldt, op. cit., tab. 14, s. 171, 177; G. Anrep, op. cit., t. I, Stockholm 1858, s. 191, tab. 13; C. F. Bricka, op. cit., t. XIV, 1900, s. 508; *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. XXXI, Stockholm 1921, s. 766; L. O. Larsson, *Gustaw Waza*, s. 29.

⁶⁹ Zob. szerzej: *Historiskt-geografiskt och statistiskt*, t. V, s. 433–434; *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. XXII, Stockholm 1915, s. 1190.

⁷⁰ Eryk Turesson Bielke (ur. ok. 1408, zm. 1450), rycerz i członek Rady Królewskiej, syn Ture Stenssona Bielke (ur. ok. 1372, zm. 1425) i Brygidy Tjurhufvud (ur. między 1380 a 1384, zm. przed 18 II 1415). Brat Brygidy Turessdotter Bielke. Drugą żoną jego ojca była Małgorzata Eriksdotter Krummedige. – J. P. F. Königsfeldt, op. cit., tab. 14, s. 171, 177 [występuje jako Ture Turesson Bielke], G. Anrep, op. cit., t. I, Stockholm 1858, s. 191, tab. 13; *Nordisk familjebok*, red. B. Meijer, t. III, Stockholm 1905, s. 322–335; ibidem, red. T. Westrin, t. XXXI, Stockholm 1921, s. 766; H. Hofberg, op. cit., t. I, s. 89.

tach nie pozostawiając potomstwa. Około r. 1450 Brygida poślubiła Clausa Markvardssona Rønnow⁷¹ i przeniosła się do Danii, gdzie jej mąż rozwijał karierę wojskową. Można przypuszczać, że w późniejszych latach życia mieszkała wraz dwójką dzieci⁷² na dworze królewskim w Kopenhadze, gdzie Claus Markvardsson jako faworyt Chrystiana I piastował urząd marszałka. Zmarła ok. 1473 r. Jej pierwszy mąż był pasierbem Małgorzaty Eriksdotter Krummedige, której pierwszym mężem był Krystian Nilsson Waza.

Brygida Kristiernsdotter Waza była wspólnym przodkiem dla jednego małżeństwa spokrewnionego z rodem Wazów. Był to związek Jensa Claussona Basse Bille⁷³ i Karen Eilersdotter Rønnow⁷⁴, którzy zawarli ślub 3 grudnia 1559 r. na zamku Nyborg⁷⁵. Zachodził tu VI stopień pokrewieństwa między kuzynostwem, prawnukiem i prawnuczką tej samej osoby w trzech pokoleniach wstecz. Babka Jensa ze strony ojca i dziad Karen ze strony ojca byli rodzeństwem. Jens i Karen przeżyli razem 16 lat, a z ich związku urodziło się dziesięcioro dzieci⁷⁶.

⁷¹ Claus Markvardsson Rønnow (ur. po 1410, zm. 1486), pan Hvidkilde, rycerz, marszałek w Danii, syn Markvarda Claussona Rønnow (ur. przed 1370, zm. po 1413) i Małgorzaty Volfsdotter van den Visch (Pogevisk) (ur. przed 1375, zm. po 1430). Pochowany w kościele św. Jana w Odense w Danii. – J. P. F. Königsfeldt, op. cit., tab. 14, s. 171, 177; G. Anrep, op. cit., t. I, Stockholm 1858, s. 191, tab. 13; C. F. Bricka, op. cit., t. XIV, 1900, s. 506–509; *Danmarks Adels Aarvog*, t. XXX, Kopenhaga 1913, s. 477; *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. XXXI, Stockholm 1921, s. 766.

⁷² Małgorzatą (ur. ok. 1450, zm. 1490) i Markvardem (ur. ok. 1450, zm. między 1506 a 1508).

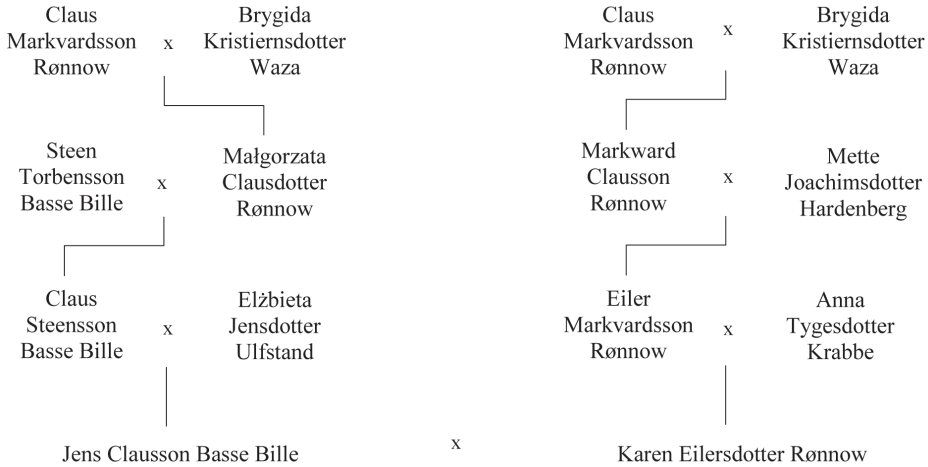
⁷³ Jens Clausson Basse Bille (ur. 26 I 1531, zm. 28 IV 1575), pan posiadłości Allindemaglegård od 1539 r. i Gammel Køgegård od 1558 r. – C. F. Bricka, op. cit., t. II, 1888, s. 232; *Danmarks Adels Aarvog*, t. VII, Kopenhaga 1890, s. 55; *Nordisk familjebok*, red. B. Meijer, t. III, Stockholm 1905, s. 389.

⁷⁴ Karen Eilersdotter Rønnow (zm. 4 IV 1592). – C. F. Bricka, op. cit., t. II, 1888, s. 232; ibidem, t. XIV, 1900, s. 510–512.

⁷⁵ Duński zamek Nyborg był położony na wschodnim wybrzeżu wyspy Fionia. – *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. XX, Stockholm 1914, s. 186–187.

⁷⁶ Były to w kolejności urodzeń: Claus, Anna, Steen, Eiler, Jens, Markvard, Eryk, Elżbieta, Brygida i Henryk. Dane genealogiczne oraz krótką charakterystykę potomstwa Jensa Claussona Basse Bille i Karen Eilersdotter Rønnow podaje C. F. Bricka, op. cit., t. II, 1888, s. 232.

Linia pochodzenia małżonków Jensa i Karen od wspólnego przodka
– Brygidy Kristiernsdotter Waza:

Synem Karola Kristiernssona Wazy i bratankiem Brygidy Kristiernsdotter Wazy był Eryk Karlsson Waza⁷⁷. Urodził się ok. 1440 r. w Ringstaholm. Był panem Ståkeholm i Rumlaborg, zasiadał w Radzie Królewskiej, ale nigdy nie został pasowany na rycerza. Około 1466 r. poślubił Ilianę Nilsdotter Oxenstierna⁷⁸ i miał z nią pięcioro dzieci. Trzy lata później sprzymierzył się z Chrystianem I, wspomagając go w walce o szwedzką koronę, ostatecznie poniósł klęskę przeciwko Stenowi Sturovi Starszemu w bitwie pod Brunkeberg 10 października 1471 r. Zrehabilitował się później okazując lojalność i talenty wojskowe jako jeden z najlepszych dowódców wojskowych Finlandii, broniąc wschodnich granic Szwecji przed najazdami ze strony Księstwa Moskiewskiego. 30 czerwca 1488 r. wszedł w kolejny związek małżeński z Anną Karlsdotter Vinstorp⁷⁹, z którego nie miał potomstwa. Zmarł 20 mar-

⁷⁷ J. P. F. Königsfeldt, op. cit., tab. 14, s. 170–171, 179; *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. XXXI, Stockholm 1921, s. 769–770; L. O. Larsson, *Gustaw Waza*, s. 33–34.

⁷⁸ Iliana Nilsdotter Oxenstierna (ur. ok. 1430, zm. po 1481), córka Nilsa Jonssona Oxenstierna (ur. ok. 1390 a 1394, zm. po 21 X 1450), rycerza, komendanta zamków Borgholm, Ståkeholm i Nyköping, regenta Szwecji w 1448 r. (wspólnie z bratem Bengtem) i Katarzyny Karlsdotter Sture (ur. ok. 1395). Iliana była siostrą Brygidy Nilsdotter Oxenstierna i szwagierką Nilsa Kristiernssona Wazy. – *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. XXXI, Stockholm 1921, s. 770.

⁷⁹ Anna Karlsdotter Vinstorp (ur. przed 1475, zm. 1552), córka Karola Bengtssona Vinstorp (ur. przed 1460, zm. po 1495) i Karen Lavesdatter Stjärna (ur. przed 1460, zm. 1493). Dzieci Anny z 2-go małżeństwa z Erykiem Erikssonem Gyllenstierna Młodszym (ur. ok. 1446, zm. 19 VII 1502) były również spowinowacone przez małżeństwa z przedstawicielami rodów: Waza oraz

ca 1491 r. od ran odniesionych podczas walki z lokalnym proboszczem kościoła w Överselö niedaleko Strängnäs, Zygfyrdem Johannisem i jego służbą. Został pochowany w klasztorze Krokek w Östergötland.

Wśród potomstwa Eryka była m.in. Ebba Eriksdotter Waza⁸⁰, która była wspólnym przodkiem dla trzech małżeństw spokrewnionych z rodem Wazów. Urodziła się ok. 1475 r. 18 stycznia 1512 r. poślubiła Eryka Abrahamssona Leijonhufvud⁸¹, miała z nim sześcioro dzieci⁸². Kiedy w 1536 została teściową Gustawa I Erikssona Wazy – jako matka Małgorzaty Eriksdotter Leijonhufvud, królowej Szwecji w latach 1536–1551 – przeniosła się na dwór królewski w Sztokholmie. Miała silny charakter i potrafiła wywierać wpływ na króla, który ponoć nie śmiał się z nią spierać. Mimo silnych tendencji protestanckich w Szwecji do końca pozostała katoliczką, spędzając ostatnie lata życia w klasztorze żeńskim Vreta w Linköping. Był on jej własnością z nadania królewskiego z 1536 r. Zmarła 21 lub 22 listopada 1549 r., pochowana w katedrze w Linköping.

Pierwszym małżeństwem w którym zachodziła wspólność krwi od Ebby Eriksdotter Waza był związek Eryka Gustafssona Stenbock⁸³ i Magdaleny

Trolle. Anna była teściową dwóch siostr: Krystyny Nilsdotter Grip (ur. między 1490 a 1492, zm. 1538) i Mariny Nilsdotter Grip (ur. ok. 1500, zm. 1583), była zatem spowinowacona w I stopniu linii prostej z przedstawicielkami V pokolenia Wazów spokrewnionymi w II stopniu linii bocznej od strony babki Beaty Karlsdotter Waza. Anna była również teściową Larsa Turessona Tre Rosor (ur. ok. 1498, zm. 1560), była zatem spowinowacona w I stopniu linii prostej z przedstawicielem IV pokolenia Wazów spokrewnionym w I stopniu linii prostej. Pochowana 1 V 1552 r. w kościele Dalums w prowincji Älvsborg w Szwecji. – *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. XXXI, Stockholm 1921, s. 770; *ibidem*, red. T. Westrin, t. XXXII, Stockholm 1921, s. 723; G. Elgenstierna, op. cit., t. III, 1927, tab. 4, s. 357.

⁸⁰ G. Anrep, op. cit., t. II, Stockholm 1861, s. 636, tab. 4; *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. XXXI, Stockholm 1921, s. 770.

⁸¹ Eryk Abrahamsson Leijonhufvud (ur. ok. 1472, zm. 8 XI 1520), gubernator Västergötland, królewski marszałek od 1513 r., członek Rady Królewskiej. Syn Abrahama Kristiernssona Leijonhufvud (ur. ok. 1442, zm. ok. 1 VI 1496 lub 31 X 1499) i Brygidy Mansdotter Natt och Dag (ur. ok. 1450, zm. 10 V 1511, między 1509 a 1512). Eryk był teściem Gustawa I Erikssona Wazy i jednocześnie jego wujem; ścięty podczas krwawej łaźni w Sztokholmie. – G. Anrep, op. cit., t. II, Stockholm 1861, s. 636, tab. 4; *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. XXXI, Stockholm 1921, s. 770.

⁸² Abrahamama Eriksson Leijonhufvud (ur. 1 III 1512, zm. 1 III 1556), Brygidę Eriksdotter Leijonhufvud (ur. ok. 1516, zm. 25 III 1572), Małgorzatę Eriksdotter Leijonhufvud (ur. 1 I 1516, zm. 26 VIII 1551), Annę Eriksdotter Leijonhufvud (ok. 1517, zm. 1540), Stena Eriksson Leijonhufvud (ur. 15 VIII 1518, zm. 1568) i Martę Eriksdotter Leijonhufvud (ur. 24 XII 1520, zm. 15 I 1584). – G. Anrep, op. cit., t. II, Stockholm 1861, s. 636–637, tab. 4 i 5 oraz s. 664, tab. 1; *ibidem*, t. IV, Stockholm 1864, s. 139, tab. 2; H. Hofberg, op. cit., t. I, s. 413, *ibidem*, t. II, s. 32, 519; *Nordisk familjebok*, red. B. Meijer, t. III, Stockholm 1905, s. 324; *ibidem*, red. T. Westrin, t. XVI, Stockholm 1912, s. 88–89, 525; *ibidem*, red. T. Westrin, t. XVII, Stockholm 1912, s. 897–898.

⁸³ Eryk Gustafsson Stenbock (ur. 28 VII lub XII 1538, zm. VI 1602), hrabia Landshövding,

Malin Svantesdotter Sture⁸⁴, którzy zawarli ślub 17 stycznia 1574 r. na zamku Torpa⁸⁵. Zachodził tu IV stopień pokrewieństwa między kuzynostwem, wnukiem i wnuczką tej samej osoby w drugich pokoleniach wstecz. Matka Eryka i matka Magdaleny były siostrami. Eryk i Magdalena przeżyli razem 28 lat, a z ich związku urodziło się pięcioro dzieci⁸⁶

Linia pochodzenia małżonków Eryka i Magdaleny od wspólnego przodka
– Ebby Eriksdotter Waza:

Kolejnym małżeństwem, dla którego wspólnym przodkiem była Ebba Eriksdotter Waza, był związek Eryka Turessona Bielke⁸⁷ i Anny Stensdotter Leijonhufvud⁸⁸, którzy zawarli ślub 14 lutego 1598 r. w Uppsali⁸⁹. Zachodził

gubernator w Västergötland, członek Rady Królewskiej. – G. Anrep, op. cit., t. IV, Stockholm 1864, s. 140, tab. 4; H. Hofberg, op. cit., t. II, s. 519–520; *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. XXVI, Stockholm 1917, s. 1209–1210.

⁸⁴ Magdalena Malin Svantesdotter Sture (ur. 9 XI 1539, zm. 1610). – G. Anrep, op. cit., t. IV, Stockholm 1864, s. 140, tab. 4; H. Hofberg, op. cit., t. II, s. 519–520; *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. XXVII, Stockholm 1918, s. 513.

⁸⁵ Zamek Torpa był położony w gminie Länghem, w regionie Västergötland, w południowo-zachodniej Szwecji – *Historiskt-geografiskt och statistiskt*, t. IV, s. 595.

⁸⁶ Były to w kolejności urodzeń: Gustaw, Svante, Sten, Brygida, Zofia, z których Gustaw pozostawił potomstwo po mieczu. Dane genealogiczne oraz krótką charakterystykę potomstwa Eryka Gustafssona Stenbocki Magdaleny Malin Svantesdotter Sture podaje: G. Anrep, op. cit., t. IV, Stockholm 1864, s. 140, tab. 4 i 5.

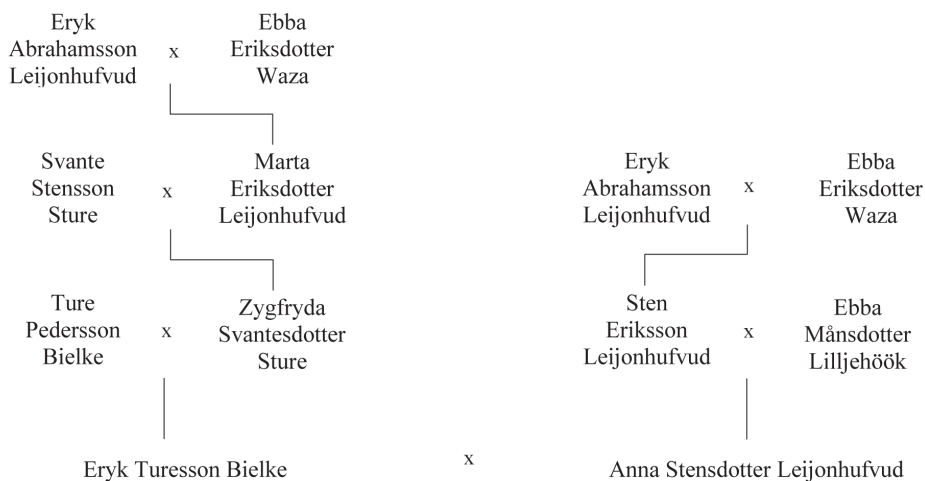
⁸⁷ Eryk Turesson Bielke (ur. 30 IV 1564, zm. 22 V 1599). – G. Anrep, op. cit., t. II, Stockholm 1861, s. 664, tab. 1; *Nordisk familjebok*, red. B. Meijer, t. III, Stockholm 1905, s. 324; H. Hofberg, op. cit., t. I, s. 89.

⁸⁸ Anna Stensdotter Leijonhufvud (ur. 13 VIII 1558, zm. 19 I 1599). – G. Anrep, op. cit., t. II, Stockholm 1861, s. 664, tab. 1.

⁸⁹ Uppsala była miastem i siedzibą gminy o ten samej nazwie w regionie Uppland, w południowo-wschodniej Szwecji. – *Historiskt-geografiskt och statistiskt*, t. VII, s. 193–196; *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. XXX, Stockholm 1920, s. 1232–1235.

tu V stopień pokrewieństwa między kuzynostwem, prawnukiem i wnuczką tej samej osoby w odpowiednio: trzecim i drugim pokoleniu wstecz. Babka Eryka i ojciec Anny byli rodzeństwem. Eryk i Anna przeżyli razem niecały rok i nie pozostawili potomstwa.

Linia pochodzenia małżonków Eryka i Anny od wspólnego przodka
– Ebby Erikdotter Waza:

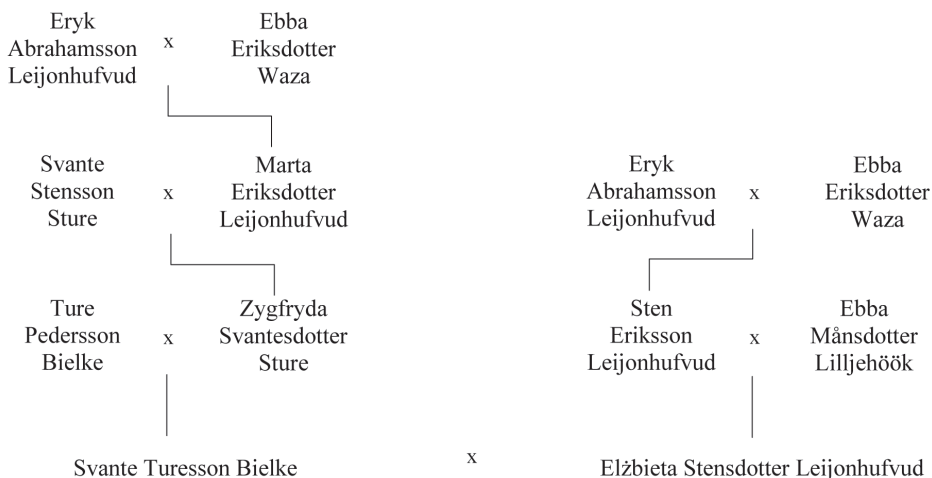
Trzecią parą pochodzącą w linii bocznej od Ebby Erikdotter Waza był związek Svante Turessona Bielke⁹⁰ i Elżbiety Stensdotter Leijonhufvud⁹¹, którzy zawarli ślub 14 marca 1598 r. w Uppsali. Zachodził tu V stopień pokrewieństwa między kuzynostwem, prawnukiem i wnuczką tej samej osoby w odpowiednio: trzecim i drugim pokoleniu wstecz. Babka Svante i ojciec Elżbiety byli rodzeństwem. Svante i Elżbieta przeżyli razem 11 lat, a z ich związku urodziło się troje dzieci⁹².

⁹⁰ Svante Turesson Bielke(ur. 4 XI 1567, zm. 2 VI 1609), baron Horningsholm i Salsta. – G. Anrep, op. cit., t. II, Stockholm 1861, s. 664, tab. 1; *Nordisk familjebok*, red. B. Meijer, t. III, Stockholm 1905, s. 325; H. Hofberg, op. cit., t. I, s. 91.

⁹¹ Elżbieta Stensdotter Leijonhufvud (ur. 5 I 1561, zm. 1612). – G. Anrep, op. cit., t. II, Stockholm 1861, s. 664, tab. 1; H. Hofberg, op. cit., t. I, s. 91.

⁹² Były to w kolejności urodzeń: Sten, Krystyna Zygfryda i Anna Małgorzata, z których żadne nie pozostawiło potomstwa po mieczu. Dane genealogiczne oraz krótką charakterystykę potomstwa Eryka Gustafssona Stenbocki Magdaleny Malin Svantesdotter Sture podaje G. Anrep, op. cit., t. II, Stockholm 1861, s. 664, tab. 1. Ich pierworodny syn Sten Svantesson Bielke (ur. 1598, zm. 2 IV 1638) brał udział w wojnie 30-letniej, od 1636 r. był generałem

Linia pochodzenia małżonków Svante i Elżbiety od wspólnego przodka
– Ebby Eriksdotter Waza:

Ebba była siostrą stryjeczną następnego przedstawiciela rodu Wazów, który był wspólnym przodkiem dla kolejnego z małżeństw krewniaczych. Chodzi o Gustawa I Erikssona Wazę⁹³, syna Eryka Johanssona Wazy, zaś wnuka Jana Kristiernssona Wazy. Późniejszy następca tronu Szwecji urodził się 12 maja 1496 r. w Lindholmen. Dzieciństwo spędził na zamku Rydboholm, następnie pobierał nauki w Uppsali i kontynuował je na tamtejszym uniwersytecie. Prawdopodobnie porzucił studia z powodu słabej znajomości łaciny i zdecydował się na karierę wojskową. Dzięki dobrym koligacjom rodzinnym⁹⁴ oraz, jak można przypuszczać, wstawiennictwu swego ojca, możne-

dowodzącym okupacją Księstwa Pomorskie przez wojska szwedzkie; zmarł w Szczecinie. Zob. M. Wehrmann, *Geschichte von Pommern*. t. II, Gotha 1921, s. 130, 135.

⁹³ *Pamiętnik Sandomierski*, wyd. T. Ujazdowski, t. II., Warszawa 1830, s. 46–54; E. G. Geijer, *The History of the Swedes*, tłum. J. H. Turner, t. I, London 1845, s. 97 i n.; G. Anrep, op. cit., t. II, Stockholm 1861, s. 636, tab. 4; ibidem, t. IV, 1864, s. 139, t. 2; H. Hofberg, op. cit., t. I, s. 412–413; *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. X, Stockholm 1909, s. 651–658; ibidem, red. T. Westrin, t. XIII, Stockholm 1910, s. 1268; ibidem, red. T. Westrin, t. XVII, Stockholm 1912, s. 897; A. Kersten, op. cit., s. 138 i n.; L. O. Larsson, *Gustaw Waza*, s. 40 i n. Zob. też M. Roberts, *The Early Vasas: A History of Sweden 1523–1611*, Cambridge 1968; I. Svalenius, *Gustav Vasa*, Stockholm 1994.

⁹⁴ Gustaw był m.in. daleko spokrewniony ze Stenem Svantenssonem Sture Młodszym (ur. 1492, zm. 3 II 1520), regentem Szwecji w latach 1512–1520: praprababka Stena, Ramborga Nilsdotter Waza i pradziad Gustawa, Krystian Nilsson Waza byli rodzeństwem. Z dru-

go pana i członka rady królewskiej, przeniósł się do Sztokholmu na dwór Stena Sture Młodszego, podówczas regenta Szwecji. Tam szkolił się na rycerza, trenując szermierkę i poznając etykietę dworską. W latach 1517–1518 brał udział w kilku bitwach podczas konfliktu szwedzko-duńskiego, został zakładnikiem politycznym króla Chrystiana II Oldenburga i był więziony w zamku Kalø w pñn-wsch. Jutlandii. We wrześniu 1519 r. Gustaw zbiegł do Lubeki, a po kolejnych ośmiu miesiącach powrócił do Szwecji. Kiedy 3 lutego 1520 r. zmarł Sten Sture Młodszy zabrakło przywódcy w opozycji przeciwko Duńczykom i już miesiąc później szwedzka szlachta uznała Chrystiana II za króla. W czerwcu tego r. Gustaw przebywał na zamku w Kalmarze wzywając do dalszego oporu, kontaktował się też dowódcami zamków w Nyköping i Stegeborg. Wkrótce jednak poddała się reszta broniących miast z Sztokholmem na czele – Krystyna Nilsson Gyllenstierna⁹⁵, wdowa po regencji, zaufała ogłoszonej 5 września obietnicy Chrystiana II amnestii dla powstańców. Gustaw w tym czasie gościł w zamku Tärnö na pñn.-zach. od Nyköping, u swego szwagra Joachima Pederssona Brahe, którego ostrzegał aby nie udawał się na koronację królewską. Ten jednak nie usłuchał i 8 listopada 1520 r. stał się jedną z niemal stu osób straconych podczas krwawej łaźni w Sztokholmie, w tym kilku spokrewnionych lub skoligacanych z rodziną Wazów. Pośród nich byli: Eryk Johansson Waza⁹⁶, Joachim

giej strony babka Gustawa, Brygida Gustavsdotter Sture pochodziła z wielopokoleniowego rodu Sture, do którego należał Sten. Dodatkowo matka Stena, Iliana Erengelessdotter Gädde była prawnuczką Anny Eriksdotter Krummedige, która z kolei była siostrą Małgorzaty Eriksdotter Krummedige, żony Krystiana Nilssona Wazy. Te wielostronne koligacje rodzinne oraz dobre relacje jego ojca, który był lojalnym stronnikiem Stena Svantenssona Sture Młodszego niewątpliwie pomogły młodemu Gustawowi w karierze politycznej.

⁹⁵ Krystyna Nilsson Gyllenstierna (ur. 1494, zm. 5 lub 6 I 1559), dziedziczka Tullgarn, między 1521 r. a 1525 r. uwięziona (wraz z matką i siostrą) w wieży zamkowej Blaatornet w Kopenhadze; od śmierci królowej Małgorzaty Eriksdotter Leijonhufvud do małżeństwa króla Gustawa I Wazy z Katarzyną Gustafsdotter Stenbock pełniła opiekę nad królewskimi dziećmi. Krystyna była córką Zygrydy Eskildsdotter Banér (ur. ok. 1454, zm. 1527), dziedziczki Kastelholma, Dowager i Lindholmen; siostrą Cecylii Mansdotter Eka (ur. ok. 1475, zm. 1523), żony Eryka Johanssona Wazy; wnuczką Krystyny Kristiernsdotter Wazy, która z kolei była siostrą Jana Ktistiernssona Wazy, dziadka Gustawa I Wazy. Jej 1-wszy mąż Sten Svantesson Sture (ur. 1493, zm. 3 II 1520) był szwedzkim regentem w latach 1512–1520. – *Nordisk familjebok*, red. B. Meijer, t. II, Stockholm 1904, s. 830–839; ibidem, red. T. Westrin, t. X, Stockholm 1909, s. 764–765; ibidem, red. T. Westrin, t. XXIX, Stockholm 1919, s. 676; H. Hofberg, op. cit., t. I, s. 59–62; ibidem, t. II, s. 354.

⁹⁶ Eryk Johansson Waza (ur. ok. 1470, zm. 8 XI 1520), pan Rydboholm, pasowany na rycerza w roku 1497. W sierpniu 1501 r. poparł bunt Stena Sture Starszego, Svante Nilssona Sture i innych możnych szwedzkich przeciwko panowaniu Jana Oldenburga. Podczas długiego

Pedersson Brahe⁹⁷, Eryk Abrahamsson Leijonhufvud⁹⁸, Krystian Bengtsson Młodszy Oxenstierna⁹⁹, Eryk Knutsson Ross (Tre Rosor)¹⁰⁰. Ponadto jego trzy siostry, matka i babka zostały uwięzione w Kopenhadze. Wszystkie posiadłości i gospodarstwa należące do Gustawa zostały skonfiskowane, a on sam był poszukiwany w całym kraju. Schronił się w regionie Dalarnie, gdzie w następnym r. zebrał chłopów i górników i stanął na ich czele jako namiestnik, walcząc przeciwko panowaniu duńskiemu. Powstanie zakończyło się pomyślnie w 1523 r. – po zajęciu Uppsali i Sztokholmu Gustaw 6 czerwca tego roku został wybrany królem Szwecji.

Gustaw I Eriksson Waza był wspólnym przodkiem dla Jana Johanssona Wazy¹⁰¹ i Marii Elżbiety Karlsdotter Waza¹⁰², którzy zawarli ślub 29 listopada 1612 r. w Sztokholmie. Zachodził tu IV stopień pokrewieństwa między kuzynostwem,

interregnum zasiadał w radzie królewskiej. W latach 1504–1505 był kapitanem zamku Kastelholm na Wyspach Alandzkich. Był człowiekiem brutalnym, lubującym się w gwałcie i przemocy. Za świętokradztwo i grabież w kościele w Ekerö został ekskomunikowany przez biskupa Strängnäs Mateusza Gregerssona Lillie. Brał udział w rozgrywkach o władzę między możnymi, zwykle popierając regenta Stena Młodszego. Dowodził tego m.in. podpis Eryka na dokumencie Rady Królewskiej z 23 listopada 1517 r. nakazującej rozbiórkę zamku Almar Stäket, należącego do arcybiskupa Uppsali Gustawa Erikssona Trolle. Zmarł 8 listopada 1520 roku, ścięty podczas krawej łaźni w Sztokholmie, której inicjatorem był mściwy arcybiskup. Eryk był ojcem Gustawa I Erikssona Wazy. – J. P. F. Königsfeldt, op. cit., tab. 14, s. 170–171, 179; *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. XXXI, Stockholm 1921, s. 771–772; L. O. Larsson, *Gustaw Waza*, s. 35–37.

⁹⁷ Joachim Pedersson Brahe (ur. ok. 1493, zm. 8 XI 1520), pan Tärna, ścięty podczas krawej łaźni w Sztokholmie. – G. Anrep, op. cit., t. I, Stockholm 1858, s. 286, tab. 13; *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. XXXI, Stockholm 1921, s. 772.

⁹⁸ Eryk Abrahamsson Leijonhufvud (ur. ok. 1472, zm. 8 XI 1520), gubernator Västergötland, królewski marszałek od 1513 r., członek Rady Królewskiej. Eryk był teściem Gustawa I Erikssona Wazy i jednocześnie jego wujem; ścięty podczas krwawej łaźni w Sztokholmie. – G. Anrep, op. cit., t. II, Stockholm 1861, s. 636, tab. 4; *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. XXXI, Stockholm 1921, s. 770.

⁹⁹ Krystian Bengtsson Oxenstierna Młodszy (ur. po 1470, zm. 8 XI 1520), rycerz od 1497 r., członek Rady Królewskiej, stronnik regenta Svante Nilssona Sture, 14 X 1509 r. ratyfikował swoją pieczęcią traktat handlowy z Lubeką a w latach 1513–1515 był jednym z przedstawicieli Szwecji w obradach unii kalmarskiej. Krystian był prawnukiem Krystyny Kristiernsdotter Waza. – G. Anrep, op. cit., t. III, Stockholm 1862, s. 112–113, tab. 29; *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. XX, Stockholm 1914, s. 1151.

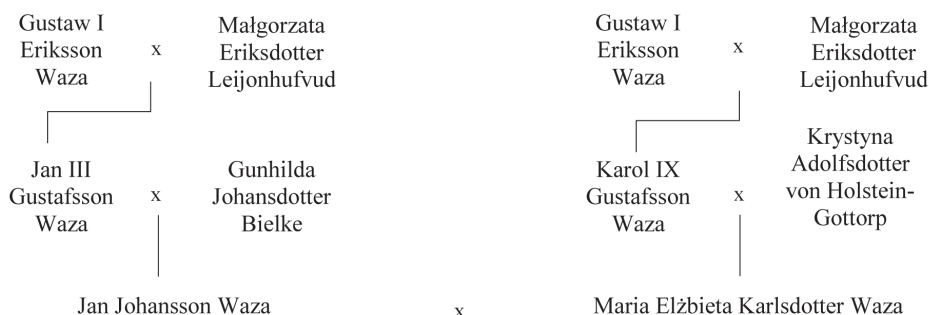
¹⁰⁰ Eryk Knutsson Tre Rosor (ur. 1498, zm. 8 XI 1520), komendant zamku kalmarskiego. Eryk był wujem Gustawa I Erikssona Wazy; ścięty podczas krwawej łaźni w Sztokholmie. – *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. XXXI, Stockholm 1921, s. 770.

¹⁰¹ Jan Johansson Waza (ur. 18 IV 1589, zm. 5 III 1618). – *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. XII, Stockholm 1910, s. 1436–1437; H. Wisner, *Zygmunt III Waza*, Wrocław–Kraków 2006, s. 89.

¹⁰² Maria Elżbieta Karlsdotter Waza (ur. 10 III 1596, zm. 7 VIII 1618). – *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. XIII, Stockholm 1910, s. 952, 1437.

wnukiem i wnuczką tej samej osoby w drugich pokoleniach wstecz. Ojciec Jana i ojciec Marii Elżbiety byli braćmi. Jan i Maria przeżyli razem 6 lat i nie pozostawili potomstwa. Równocześnie pomiędzy małżonkami zachodził IV stopień pokrewieństwa ze strony ich wspólnej babki Małgorzaty Eriksdotter z rodu Leijonhufvud¹⁰³.

Linia pochodzenia małżonków Jana i Marii Elżbiety od wspólnego przodka
– Gustawa I Erikssona Wazy:

Jedną z córek Gustawa I Erikssona Wazy z 2-go małżeństwa z Małgorzatą Eriksdotter Leijonhufvud była Katarzyna Gustafsdotter Waza¹⁰⁴. Urodziła się 6 czerwca 1539 r. na zamku w Sztokholmie. Została ochrzczona 20 lipca tego r. w Sztokholmie. 1 października 1559 r. poślubiła Edzarda II von Ostfriesland¹⁰⁵, miała z nim jedenaścioro dzieci¹⁰⁶. Zmarła 21 grudnia 1610 r. w Berum w regionie Hanower w Dolnej Saksonii. Została pochowana w kościele Aurich we Fryzji Wschodniej.

¹⁰³ Zatem pomiędzy małżonkami zachodził także IV stopień pokrewieństwa, byli oni wnukiem i wnuczką tej samej osoby w drugich pokoleniach wstecz.

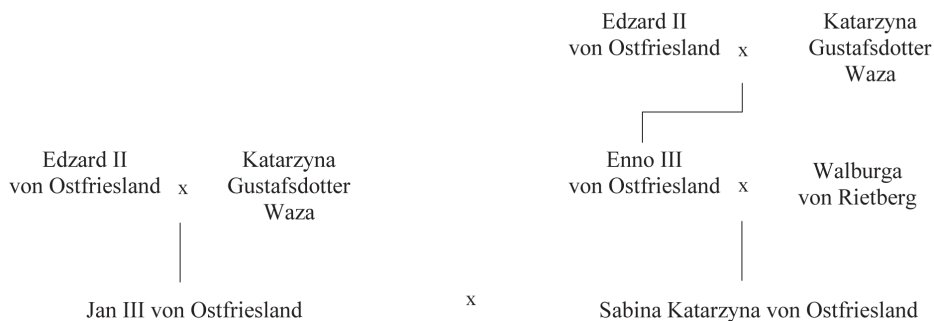
¹⁰⁴ *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. X, Stockholm 1909, s. 656; L. O. Larsson, *Gustaw Waza*, s. 29, 241, 411. Zob. K. T. Falkdalen, *Vasadöttrarna*, Lund 2010.

¹⁰⁵ Edzard II von Ostfriesland (ur. 24 VI 1532, zm. 1 III 1599). – *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. X, Stockholm 1909, s. 656.

¹⁰⁶ Małgorzatę von Ostfriesland (ur. 22 XI 1560, zm. 8 IX 1588), Annę von Ostfriesland (ur. 26 VI 1562, zm. 21 IV 1621), Enno III von Ostfriesland (ur. 30 IX 1563, zm. 19 VIII 1625), Gustawa von Ostfriesland (ur. 1565, zm. 1608), Jana von Ostfriesland (ur. 1566, zm. 23 I 1625), Krzysztofa von Ostfriesland (ur. 1569, zm. 19 III 1636), Edzarda von Ostfriesland (ur. 1571, zm. 1572), Elżbietę von Ostfriesland (ur. 1572, zm. 1573), Zofię von Ostfriesland (ur. 5 VI 1574, zm. 20 III 1630), Karola Otton von Ostfriesland (ur. 1577, zm. 28 II 1603), i Marię von Ostfriesland (ur. 1 V 1582, zm. 9 lub 10 VII 1616).

Katarzyna Gustafsdotter Waza była wspólnym przodkiem dla ostatniej opisywanej tu pary – Jana III von Ostfriesland¹⁰⁷ i Sabiny Katarzyny von Ostfriesland¹⁰⁸, którzy zawarli ślub w 1601 r. Zachodził tu III stopień pokrewieństwa między kuzynostwem, synem i wnuczką tej samej osoby w odpowiednio: pierwszym i drugim pokoleniu wstecz. Jan III i ojciec Sabiny Katarzyny byli braćmi. Jan i Sabina przeżyli razem 17 lat, a z ich związku urodziło się jedenaścioro dzieci¹⁰⁹.

Linia pochodzenia małżonków Jana i Sabiny od wspólnego przodka
– Katarzyny Gustafsdotter Waza:

Jak widać koligacje między małżonkami pochodzącymi z rodu szwedzkich Wazów są dość zawile, a ich wspólność krwi jest różnicowana stopniem pokrewieństwa. Liczba urodzeń od wspólnego przodka waha się tu między III a XI stopniem w linii filiacyjnej prostej¹¹⁰. Przedstawione powyżej lineaze dowodzą, że przypadki koicji między bliskimi krewnymi są tu jednostkowe

¹⁰⁷ Jan III von Ostfriesland (ur. 1566, zm. 23 I 1625), hrabia Rietberg w Westfalii, oficer cesarski. – *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. XX, Stockholm 1914, s. 1057.

¹⁰⁸ Sabina Katarzyna von Ostfriesland (ur. 11 VIII 1582, zm. 31 V 1618) – ibidem.

¹⁰⁹ Były to w kolejności urodzeń: Edzard, Anna Walburga, Katarzyna Maria, Ernest Krzysztof, Enno Filip, Leopold, Walburga Maria, Ferdynand Franciszek, Klara Zofia, Anna Klara i Jan. Dane genealogiczne oraz krótką charakterystykę potomstwa Jana III von Ostfriesland i Sabina Katarzyna von Ostfriesland podaje: *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. XX, Stockholm 1914, s. 1057.

¹¹⁰ Dokładnie licząc w rodzie Wazów do końca XVI w. było: jedno małżeństwo o III stopniu pokrewieństwa, dwa małżeństwa o IV stopniu pokrewieństwa, dwa małżeństwa o V stopniu pokrewieństwa, dwa małżeństwa o VI stopniu pokrewieństwa, jedno małżeństwo o VII stopniu pokrewieństwa, trzy małżeństwa o VIII stopniu pokrewieństwa, dwa małżeństwa o IX stopniu pokrewieństwa, trzy małżeństwa o X stopniu pokrewieństwa oraz jedno małżeństwo o XI stopniu pokrewieństwa.

i nie można mówić o endogamii rodowej Wazów. Zazwyczaj nie zachodziła przeszkoda pokrewieństwa, która obejmowała krewnych w linii prostej oraz krewnych w linii bocznej do II stopnia¹¹¹. Wazowie nie praktykowali także zwyczaju lewiratu czy sororatu, na kolejnego współmałżonka wybierano najczęściej przedstawiciela innego rodu. Częstsze były natomiast przypadki małżeństw kuzynowskich „na krzyż”, między przedstawicielami rodu o tym samym stopniu pokrewieństwa (aż 9 par). Wazowie układali mariaże w sposób pragmatyczny, liczył się dla nich przede wszystkim prestiż społeczny spowinowaczonego z nimi rodu i to, jakie korzyści może przynieść alians z danym rodem. Wybór ten był ściśle związany z oceną miejsca w hierarchii społecznej, udziałem we władzy czy też majątku. Dzięki temu możliwe było utworzenie sieci politycznych powiązań, koligacji rodzinnych z możliwymi rodami Szwecji, ale również Danii i północnych Niemiec.

Wiadomym jest, że zawieranie tego rodzaju małżeństw w tamtych czasach było kulturowo i społecznie usprawiedliwione i nie spotykało się z dyskryminacją (wykluczając rzecz jasna związki kazirodcze). Bliscy spokrewnionych ze sobą par zwykle aprobowały, a częstokroć i aranżowały ich małżeństwa w celu zacieśniania więzów rodzinnych, kumulowania majątków i wzmacniania siły rodu. Podobieństwo genetyczne sprawiało, jak sądzono, że pary były bardziej zgodne, a rodzina z obu stron była sobie bliższa. Dawało to – w powszechnym mniemaniu – większe gwarancje na powodzenie małżeństwa, jego stabilność i trwałość. Bywało, że takie pary znały się już od dzieciństwa, przez co faktycznie lepiej się rozumiały w dorosłym życiu. Nie rozpatrywaliśmy tu kwestii zakochania i miłości, bowiem każdy przypadek byłby inny. Nie można wszak wykluczyć w rodzie Wazów inicjatyw małżeńskich samych zainteresowanych sobą kuzynów, tym bardziej że lokalne społeczności szlacheckie, ograniczone specyfiką geograficzną regionu i trudnościami w szybkiej komunikacji, nie dawały szerokiego wachlarzu kandydatów na męża czy żonę.

Rozpowszechniony w tamtym czasie obyczaj majątkowego zabezpieczenia młodej pary w postaci posagu i wiana stanowił niejednokrotnie znaczną część rodowego majątku. Bezpieczniej zatem było zachować gromadzony przez po-

¹¹¹ W Kościele katolickim w kan. 1094 przeszkoda pokrewieństwa została określona jako przeszkoda pokrewieństwa prawnego. Zgodnie z tym kanonem nie mogą ze sobą ważnie zawrzeć małżeństwa ci, którzy związani są pokrewieństwem prawnym powstałym z adopcji, w linii prostej lub w II stopniu linii bocznej. Obecnie pokrewieństwo naturalne w linii prostej oraz do IV stopnia w linii bocznej stanowi bezwzględną przeszkodę do zawarcia małżeństwa (dotyczy to także rodzeństwa przyrodniego i adopcji). – *Małżeństwo*, Rozdział III: Poszczególne przeszkody zrywające (1083–1094), Kan 1094, s. 211.

kolenia kapitał (niejednokrotnie były to nieruchomości, np. folwark czy dwór) w obrębie własnej rodziny. Dzięki swataniu spokrewnionych ze sobą osób negocjacje przedślubne były łatwiejsze do przeprowadzenia, a przede wszystkim wiedziano o przyszłym współmałżonku czy współmałżonce o wiele więcej, niż w przypadku gdyby był dla nich zupełnie obcy. Małżeństwa takie miały też większe wsparcie rodziny, co było swego rodzaju ubezpieczeniem na życie przez rozwijanie różnych form solidarności ale i nepotyzmu.

Podsumowując problematykę wspólności krwi w małżeństwach z rodu szwedzkich Wazów do końca XVI wieku stwierdzamy, że pojawiała się ona zwłaszcza w dalszych jego pokoleniach, ale nie wychodziła poza margines zwyczajowych mariaży pomiędzy odmiennymi rodami. Precedens ten zyskiwał na znaczeniu, kiedy ze spokrewnioną osobą żenił się monarcha, jak np. Gustaw I Eriksson Waza lub kiedy dwa rody zawierały sojusze na podstawie wspólnych relacji swoich przodków i krewnych. Jak dowiedliśmy w niniejszym artykule spokrewnionymi i jednocześnie spowinowaconymi z Wazami było wiele możliwych rodów: Basse Bille, Bielke, Bonde, Brahe, Grip, Leijonhufvud, von Ostfriesland, Natt och Dag, Rønnow, Stenbock, Sture, Tott oraz Tre Rosor. Związkiem o najdłuższym stażu wśród małżeństw, w których żyłach płynęła część krwi Wazów, mogli poszczycić się Piotr Joachimsson Brahe i Beata Gustafsdotter Stenbock, którzy przeżyli razem 34 lata. Małżeństwo to miało również najwyższą liczbę potomstwa w porównaniu z resztą wymienionych związków, bowiem dochowało się aż trzynastu dzieci. Zdarzało się jednak, że pary młode niedługo cieszyły się wspólnym pożyciem – jak w przypadku Eryka Turessona Bielke i Anny Stensdotter Leijonhufvud, kiedy małżonka zmarła niecały rok po ślubie, a mąż przeżył ją zaledwie o cztery miesiące. Niewiele dłużej byli ze sobą Sten Gustafsson Tre Rosor i Brygida Johansdotter Bielke, dwa lata po ślubie mąż zmarł pozostawiając młodą żonę z dzieckiem. Średni staż wśród wszystkich siedemnastu małżeństw wynosił ok. 15 lat wspólnego pożycia. Jeżeli zaś chodzi o dzietność, to ogółem urodziło się w tych związkach 76-cioro dzieci, co daje średnią ok. 4 dzieci na parę. Statystykę narodzin zaniżają 3 małżeństwa bezdzietne oraz cztery małżeństwa z jednym dzieckiem.

W przypadku niezbyt licznych małżeństw krewniaczych rodu Wazów – porównując ich liczbę z koicjami wszystkich członków tego szwedzkiego rodu – trudno łączyć wspólności krwi z systematycznym procesem wymierania Wazów¹¹². Na ten ostatni miały o wiele bardziej wpływ różnego rodzaju cho-

¹¹² Obecnie prowadzone badania małżeństw wsobnych i analizy DNA ich przedstawicieli wy-

roby (w tym dziedziczne) członków rodu oraz bezpłodność i wczesne zgony ich potomstwa. Jedynie część potomków tego rodu osiągała dorosłość, z których nie wszyscy zawierali małżeństwa i płodzili dzieci. Nie bez znaczenia był też fakt, że w średniowieczu ale i w czasach nowożytnych liczyła się przede wszystkim linia męska rodu, co znacznie przyspieszyło proces ekstynkcji.

Rzecz jasna do członków rodu nie mogli być również zaliczani potomkowie Wazów z licznych nieślubnych związków, którzy funkcjonowali najczęściej pod przybranymi nazwiskami, takimi jak Gyllenhielm¹¹³, Wasaborg¹¹⁴

kazują, że identyczny materiał genetyczny, a więc wysoki poziom tzw. homozygotyczności wśród krewnych nie stwarza poważnego ryzyka ujawnienia się tzw. genów recesywnych, które zwiększają podatność na niektóre choroby, np. nowotwory i zakażenia. Jak dowiedziono, z każdym ogniwem oddzielającym krewnych liczba ich wspólnych genów zmniejsza się o połowę, zaś ryzyko wystąpienia wad genetycznych u potomków małżeństw zawartych między ciotecznym bądź stryjecznym rodzeństwem wynosi 1,7–2,8 proc. Wszystko zależy od tego, jakie i ile genów recesywnych, dających negatywny efekt, przekazali rodzice. Jeśli było ich niewiele, potomstwo będzie tak samo zdrowe jak dzieci z małżeństwa niekrewniaczego. Co więcej, po przebadaniu ponad 160 tys. spokrewnionych par w okresie od 1800 do 1965 r., okazało się że w małżeństwach krewnych trzeciego i czwartego stopnia rodzi się większa liczba dzieci niż w małżeństwach zawartych między obcymi. Wynika to z faktu, że kuzyni są bardziej dopasowani do siebie biologicznie, co pozwala uniknąć konfliktu serologicznego. – R. L. Bennett, A. G. Motulsky; A. H. Bittles, *Genetic Counseling and Screening of Consanguineous Couples and Their Offspring: Recommendations of the National Society of Genetic Counselors*, Journal of Genetic Counseling, 2002, nr 11(2), s. 97–119; A. H. Bittles, *Endogamy, consanguinity and community disease profiles*, Community Genetics, 2005, nr 8, s. 17–20. Zob. też P. Harper, *Practical Genetic Counselling*, London 2010.

¹¹³ Pod tym nazwiskiem kryły się nieślubne dzieci Jana III Gustafssona Wazy z Karin Hansdotter. Były to w kolejności urodzeń: August, Zofia, Juliusz i Lukrecja. Dane genealogiczne oraz krótką ich charakterystykę podają: G. Anrep, op. cit., t. I, Stockholm 1858, s. 559, tab. 1; H. Hofberg, op. cit., t. I, s. 229–230, 426; *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. X, Stockholm 1909, s. 759–761.

¹¹⁴ Pod tym nazwiskiem kryło się dwóch nieślubnych potomków królewskich. Pierwszym z nich był syn Karola IX Gustafssona Wazy z Karin Nilsdotter o imieniu Karol. Dane genealogiczne oraz krótką jego charakterystykę podają: G. Anrep, op. cit., t. II, Stockholm 1861, s. 100; ibidem, t. III, Stockholm 1862, s. 381, tab. 40; H. Hofberg, op. cit., t. I, s. 426–427; *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. X, Stockholm 1909, s. 759; *Salmonsens konversationsleksikon*, red. C. Blangstrup, t. III, København 1915, s. 471–472. Zob. też C. G. Grimberg, *Svensk folkets underbara öden*, t. II *Äldre Vasatiden 1521–1611, ndiga anteckningar av Carl Carlsson Gyllenhielm rörande tiden 1597–1601*, w: *Historiska handigar*, t. XX, Stockholm 1905. Drugim z nich był syn Gustawa II Adolfa Wazy z Małgorzatą Sersanders (z domu Slots vel. Cabiljau) o imieniu Gustaw. – *Nordisk familjebok*, red. T. Westrin, t. XXXI, Stockholm 1921, s. 755–756; S. Stolpe, *Królowa Krystyna*, Warszawa 1988, s. 38; Z. Anusik, *Gustaw II Waza*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1996, s. 49. Zob. też U. Willers, *Greve Gustaf Gustafssons af Vasaborg mor och dråpet på Peder Galle*, Stockholm 1946.

czy też z polskiej linii rodu: Wasenau¹¹⁵ oraz Napierski¹¹⁶. Nie o wszystkich z nich zachowały się informacje, gdyż zazwyczaj nie przechodziły na nich dziedziczne prawa do majątków czy tytułów, a poza tym konieczna była poufność i lojalność dla dobra rodu. Stąd przekazy źródłowe, w których odnajdujemy interesujące nas wzmianki, budzą wątpliwości pod względem wiarygodności. Niemniej pewnym jest, że żaden ze znanych nieślubnych potomków z rodu Wazów nie zawarł małżeństwa z osobą także spokrewnioną z tym rodem.

THE COMMONALITY OF BLOOD IN THE MARRIAGES OF THE FAMILY OF THE SWEDISH VASA DYNASTY UNTIL THE END OF THE SIXTEENTH CENTURY

Summary

The Michael Świętoniowski's (Olsztyn) article, entitled „The commonality of blood in the marriages of the family of the Swedish Vasa dynasty to the end of the sixteenth century” analyzes the kinship marriages between the representatives of the Vasa dynasty. The marriages were arranged in order to strengthen the family ties, accumulate wealth, and tighten the political connections between the mighty families of Sweden, Denmark and Northern Germany. Well associated marriages, which were planned to create a broad relationships of socio – economic and political character, played an integrational role and were an effective mean to exchange land ownerships and promote affiliates to state offices. The author described eight representatives of the Vasa family – a total of seventeen marriages – with regard to the degree of relationship, in the form of partial arrays (bloodline). Basing on the Swedish armorials, genealogical and his own studies, the author analyzed the affinity complexities, taking into account the degree of kinship. The findings and conclusions depict the number of births from a common ancestor in a straight line and number of cases of

¹¹⁵ W. Nekanda-Trepka, *Liber generationis plebeorum*, wyd. 2, oprac. R. Leszczyński, Wrocław–Warszawa–Kraków 1995, s. 149; K. Kwiatkowski, *Dzieje narodu polskiego za panowania Władysława IV króla polskiego i szwedzkiego*, Warszawa 1823, s. 359; Z. Wdowiszewski, *Genealogia domu Wazów w Polsce*, Miesięcznik Heraldyczny 1938, r. XVII, nr 7–8, s. 106; idem, *Genealogia Jagiellonów i Domu Wazów w Polsce*, Kraków 2005, s. 237–238; A. F., *W poszukiwaniu Władysławowego syna*, Kronika Rzymska 1984, nr 30, s. 20; B. Fabiani, *Życie codzienne na Zamku Królewskim w epoce Wazów*, Warszawa 1996, s. 72.

¹¹⁶ L. Kubala, *Szkice historyczne*, t. I, Kraków 1896, s. 318; Z. Wdowiszewski, *Genealogia domu Wazów*, s. 108; idem, *Genealogia Jagiellonów*, s. 237–238; A. Kersten, *Na tropach Napierskiego*, Warszawa 1970, s. 61–63; A. Przyboś, *Napierski (Kostka-Napierski) Aleksander Leon*, PSB, t. XXII, Wrocław 1977, s. 520–521; H. Wisner, *Władysław IV Waza*, Wrocław 1995, s. 153; U. Augustyniak, *Wazowie i „królowie rodacy”*. *Studium władzy królewskiej w Rzeczypospolitej XVII wieku*, Warszawa 1999, s. 161.

cousin marriages. The author argues that, many of the strong families of this time i.e Basse Bille, Bielke, Bonde, Brahe, Grip, Leijonhufvud, von Ostfriesland, Natt och Dag, Rønnow, Stenbock, Sture, Tott and Tre Rosora, were related to Vases. He did not notice however a precedent in the community of blood in the marriages of the family of the Vasa, which in general was a small margin compared to all the members of this family.